КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

СОВЕТСКИ РАКЕТНИ КОСМИЧЕСКИ ТЕХНИКА КЕРДА КОТАЛО!

Дунен тIа эггара хьалха космически аппараташ орбите автоматически вIашагIъювзаялар

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 130 (4455). ЕРА, 2 ноябрь, 1967 шу. Мах 2 кап.

ОКТЯБРА БАЙРАКХА КIАЛ

М. АБУБАКАРОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь

Хала, юв воаккхаш бола болх, цхьаккха тайпа политически бокъо ца хилар, къел, боало — ишта дар Нохч-ГIалгIайчен ахархочун вахар Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци хилалехьа. Лоамашка бахача нахах 90 процент лаьтта вIалла доацаш бар, хIаьта шаьрача моттигашка бахарех кIезига лаьтташ дола ахархой 77 процент бар.

Лоамашка бахача наха хIара маIача сага 0,2 — 0,3 дистан лаьтта кхоачар, хIаьта шаьрача ядача районашка — 1,2 — 1,6 дистан. Моцалла ца бовр духьа бIаьхийча вахагара йоалах лаьтта ийде дезаш, дуккха рента текха дезаш, хала балхаш де а паччахьа еза налогаш текха а езаш бар.

Кагийча, декъаденнача ахархой боахамий технически база вIалла а яцар. Юкъера лаьрхIача 4 пIенна кхоачача говрий пхьан нохарах, цхьан маккхах, кхаь пIенна кховачача балха дийь хьайбах латташ яр еррига «энерговооруженность».

1913 шера 196 эзар тонн ялата, 3,3 эзар тонн генарий, 30 эзар тонн коартолий йоаккхар ахархой боахамаша. Из яр лаьттанцара йоалаш хинна керттера продукци.

Болхлой классо, къахьегача ахархошца пхьоагIо а йолаш, Коммунистически парте кулгалца лоаттабаьча, 1917 шера сийлахь - йоккхача коталонца чакхбаьннача революционни къовсамо кердача вахарга, материальнии духовнии низаш тоадаларга бода никъ хьабиллар ахархошта.

Ахархой кагий товарни экономикагара социалистическичунга бовлара керттера этапаш, закономерносташ, принципаш белгальеш йолча В. И. Ленина оттаяьча кооперативни планаца хьалхле а лелаеш. 1927 шера хиннача ВКП(б) XV-ча съездо декъаденна ахархой боахамаш кIезиг-кIезига доахаш йоккхача социалистически производства наькъа тIа дахара тIаберзабаь никъ белгалбир. Цун маIан дар экономически отношенешка ахархой дерригача вахаре сийлахь-йоккха революци яр. Мехка берригача ахархошца пхьана коллективизаце наькъа тIа яьлар Нохч-ГIалгIайчен юрташ а.

1928 шерре а коллективни фермаша чулаьцар Нохч - ГIалгIайчен боахамех 1,3 процент, 1929 шера — 7,5 процент, 1930 шера — 14 процент, 1933 шера—32 процент, 1936 шера—85 процент. 1936 шерале керттерча даькъе коллективизаци яь яьлар юрта боахаме, хIаьта цун ларда тIа, класс хиларах тарра, дIаяьккхар кулачество.

Хьалхара пятилетка чакхйоалача хана (1933 шера) Нохч-ГIалгIайчено дIаденначa дерригача ялата юкъе общественни секторо лаьца дакъа 72 процент хилар.

Юрта боахама социалистически эргало еча толам баккхара новкъостал дир партен Советски паччахьалкхенои юрта чакхдаьхача лоархIамерча гIулакхаша. Эггара хьалха юкъейоалайир хIара гектара тIара ялат кийчдара принцип, колхозни торговли йоаржайир. Цу даькъе кIезигача лоархIаме хилaнзар колхозий доалахье, ший лоархIамга дилхача, паччахьалкхенчунца нийсъеш дола 1932 шера 7-ча августе арадаьнна социалистически доалахье лораярах дола закон.

Колхозни вахар хьалдеча лаьтта леладеча къахьегамхой хьинар айдара боккхача лоархIаме хилар колхозхой - ударникий Еррисоюзни хьалхарен шоллагIеи съездаш.

Колхозни строя лоархIамера документ, дохаргдоаца закон а хинна дIаэтта долча юртбоахама артела кердача примерни Устава проект II-ча съезде тIайийцачул тIехьагIа боккха болх бир республика партийни организаце из наха дIадовзийташ. Устава тIа яр шоаш маярра йола Ленина указанеш. Коллективни боахамо лерхIараш кIоаргга хьахьоккхаш дар Устав. Республикерча дуккха а дукхагIа болча колхозхоша къоабаллаь тIайийцар Устав, хIаьта 1937 шерале 480 колхозах 400 колхозо шоай балха ларде диллар из.

Цу ханале дикка чIоагIъеннаяр колхозаш. Царех дуккха ярашка дIоаггIа низ белар. Колхозий керттера средстваш 1933 шера дену 1936 шерага кхаччалца 1,5 миллион сомагара 200 миллион сомага кхаьчар (маьхий къаьнарча масштабах лаьрхIача). Колхозашта дIаделар оахача лаьттай 309 эзар гектар.

Партийни оранизаце кулгалца юрташка хьалкхувва производства новатораш. 1935 шера хIара гектара тIа 40 пентнер хьажкIаш кхейир Сулейманов Локус. Еррига республике из цаI мара цу тайпара бригадир вацар, хIаьта 1936 шера 200 бригадеи звенои яр хIара гектара тIара 50 центнер совгIа хьажкIаш яьха.

1936 шера шерра социалистически яхь йоаржаяр бахьан долаш Чеберлоевски района Орджоникидзе цIерагIча хьайбаш леладеча артелерча жа Iуно - орденоносеца Кужумов ТIахIира хIара 100 жийна тIехьа цхьаккха па болийташ 120 Iаьхар хьалкхебир. Ножай - Юрта района Димитрова цIерагIча колхоза доярка Керимова Бияс 14 Iатта тIехьа 14 Iасилг хьалкхедир, шера юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара 2313 литр шурий яьккхар, областе юкъера лаьрхIача яьккхар 700 литр мара ца хиннача метте, хIаьта цу района Кирова цIерагIча колхозерча доярка 14 Iаттах хIаранегара 2200 литр шурий яьккхар. иштта дерригa Iаьсий цхьаккха тIехьара ца доалийташ хьал а кхедаь.

Уж бар цу хана колхозашка юртбоахама культурай лакха хьувкъам кхебараш общественни хьайбай продуктивность лакхъяраи лоаттабаьча къовсаме никъ сийрдабаьха маякаш.

Къахьегаме лакха хьокхамаш даьхар Халухаева, Кужуловас, Андрейчука, Чевеловас, социалистически юрта боахама дуккхача кхыча къахьегамхоша. Царех дуккхачарна правительственни совгIаташ деннад.

Юрта боахаме доккхий хувцамаш хиннад тIом хьалехьарча пятилеткай шерашка. Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом болабалале хьалхагIа, 1940 шера республике яр 12 совхоз, 437 колхоз, 20 машинно - тракторни станци. Колхозаша чулоацар ахархой дерригача боахамех 78,8

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

Довзаргдоацаш эргадьннад ах бIаь шера мехка а Нохч - ГIалгIайчен а юртбоахама сурт. Геттара доккхий хувцамаш даьд юртбоахаме мартовски Пленум хинначул тIехьагIа, Октябра 50 шу дизара сийна яьржача социалистически яхье. Укх номер тIа дувц советски Iаьдал латтача шерашка хьахиннача вай республика боккхача механизировании юртбоахамах.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ АКТИВА СОБРАНИ

Самардийнахьа КПСС обкома политпросвещене цIагIа Нохч-ГIалгIай республика партийни организаце актива собрани хилар. «КПСС ЦК сентябрьски (1967 ш.) Пленума итогехи пхе шера план ханал хьалха кхоачашъелга вIаштIехьдаккхара хьакъехьарча областной партийни организаце декхарехи» доклад йир парте обкома секретара нов. **С. С. Апряткина.**

Цул тIехьагIа доклад йийцар активе дакъа лоацаш хиннараша. Пренешка къамьл дир Грозненски парте горкома секретара **А. Я. Давыдова,** облсовпрофа председатела **С. С. Сидельникова,** КПСС Гудермесски горкома секретара **У. А. Исмаилова,** Грозненски юртбоахама производственни управлене керттерча агронома **Е. Н. Изваринас,** «Старогрознефть» ППУ начальника **К. И. Ивинске,** Грозненски машинакъа отделене керттерча инженера **А. А. Похвищева,** КПСС Малгобекски горкома секретара **Б. М. Бузуртанова,** «Чечингстройтранс» яхача автотранспортни производственни объединене № 1 йолча гаража - филиала шофера **И. И. Мигненкос.**

Областной партийни активе гулбеннараша дийцача дешах соцам тIайийцар.

Собранех йола отчет газета тIа кепатохаргья.

Нов. О. С. БЕЛЯЕВА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Дуккхача шерашка партийни органашка беркате болх барах а ваьча дийнахьа денз 50 шу даларца дувзадення а Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла.

Беляев Олег Семеновича — КПСС Нохч-ГIалгIай обкома организационно-партийни балха отдела заведующена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

гор. Грозный,
1967 шера 31 октябрь.

КОСМОС КАРАЕРЗАЕЧАРА КЕРДА КОТАЛО

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГА
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГА
СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТАГА

Оаха, «Космос-186», «Космос-188» яха Лаьттан искусственни ши спутник хьаечен сигалйохийтачеи дакъа лоацаш хиннача Iилмахоша, конструктораша, инженераша, техникаша, болхлоша КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дIахоийт дунен тIа эггара хьалха орбита тIа космически кема автоматически вIашагIдувзари вIашагIкъоастадари толаме чакхдаьккха хилар.

Тхона, берригача советски наха а санна, дика хет, космос караерзаяра гIулакха юкъе вай социалистически Даьхенна карагIдаьина тIехдаьнна доккха хIама Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузаш вIаштIехьдалар. Космически аре караерзаяра даькъе советски Iилман техникаи башха-дика толамаш даха вIаштIехьдаьннад социалистически строй, дерригача советски халкъо турпале къахьегар, вай партен Советски правительствaи цIаккха а кIаьд ца луш йоакхои теркои еш хилар бахьан долаш.

Советски Iилманен техниканен керда карагIдаьннар Советски Iаьдала 50 шу дизара хетаду оаха.

Оаха КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета дош лу, космически аре дIахо машара гIулакхашта караерзаяра чоалхане декхараш кхоачашдеш дIахо а болх бергхиларах, башха-дика кхоане — коммунизм бахьан долаш хьинар ца кходеш къахьегаргхиларах!

«КОСМОС-186», «КОСМОС-188» ЯХА ЛАЬТТАН ИСКУССТВЕННИ СПУТНИКАШ ХЬАЕЧЕИ ТIЕХЪЯЬННА ЛОАРХIАМЕРА IИЛМА-ТЕХНИЧЕСКИ ЭКСПЕРИМЕНТ ЧАКХЙОАККХАЧЕИ ДАКЪА ЛОАЦАШ ХИННАЧА IИЛМАХОШКЕИ КОНСТРУКТОРАШКЕИ, ИНЖЕНЕРАШКА, ЕРРИГАЧА КОЛЛЕКТИВАШКА А ОРГАНИЗАЦЕШКА А

Деза новкъостий!

КПСС ЦК-ас, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тIара даькъала буву «Космос-186», «Космос-188» яха Лаьттан искусственни спутникаш хьаеча, сигалйохийтача, тохкача дакъа лоацаш хинна Iилмахой, конструктораш, инженераш, техникаш, болхлой, еррига коллективаши организацеши.

Машара гIулакхашта космос караерзаяра даькъе керда тIехъяьнна йоккха котало яьккхай вай советски Даьхено.

Лаьттан искусственни спутникаш дунен тIа эггара хьалха орбите вIашагIъювзари вIашагIкъоастаяри — Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузаш Советски Даьхенна кийчдаь дизза дола совгIат.

Космос караерзаеча яьккхача кердача коталоно, планеташта юкъе лелача Венера-4» яхача автоматически станце толаме баьча наькъо а санна, тешал ду советски Iилмеи техникеи дIахо дегIадара. Прогрессивни мел дола адамаш цIаькха а тийшар Советски Iаьдала шерашка вай халкъо башха-дика толамаш даьха хиларах. Уж хIамаш карагIдалар — вай Даьхе лоацача исторически хана чухь дерригача дунен прогрессана керте а яьппа йола, низ бола держава а яь дIаоттаьча советски халкъо ший хьинар ца кходеш къахьегарах хьахиннар.

Советски наха дег тIара моаршал лу «Космос-186», «Космос-188» яха башха-дика искусственни спутникаш хьаяьчеи космосе шийна нийсса кхы цхьаькха йоаца эксперимент яьчеи сийлахьча Iилмахошка, конструкторашка, инженерашка, техникашка, болхлошка.

ДIахо а толамаш доахалда оаш, деза новкъостий, маьршача гIулакхашта космос караерзаеча, КПСС XXIII-ча съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

ТАСС-а ХОАМ

1962 шера 16-ча марта ТАСС-о хьакхайкаьча программага хьежжа космически аренна дIахо тохкамаш дара а космически аппаратий конструкце кердача системаштеи элементаштеи обработка яра а тахан, 1967 шера 30-ча октябре, Советски Союзе сигалъяхийтай «Космос-188» яха Лаьттан искусственни спутник.

Спутник орбита тIа яьккхай укх тайпара параметраш а йолаш:

— юххьанца гобоаккха ха 88,97 минут;

— Лаьттан тIехен тIара эггара гаьнагIа йола юкъ (апогее) 276 километр;

— Лаьттан тIехен тIара эггара гаргагIа йола юкъ (перигеэ) 200 километр;

— орбита оагIора ластар 51,68 градус.

Московски ханах 12 сахьати 20 минути яьлча орбите автоматически вIаши дегIала йигай «Космос-188» яхеи 1967 шера 27-ча октябре сигалъяхийта «Космос-186» яхеи Лаьттан искусственни спутникаш.

«Космос-188» яха искусственни спутник орбита тIа яьнначул тIехьагIа, къаьстта шоай тайпарча вIаши гаргаяхара системашцеи вIашагIтассара узлашцеи кийчъяь йолча шинна а спутнико массехк чоалхане маневр яьй космически арене. Шаккхе спутник вIаши автоматически лохаш хиннай, вIаши гаргаихай, вIашкаенай, тIаккха айхха вIаши дегIала яхай. ВIаши лахара, гаргаяхара, дегIала яхара процессаш чакхъяьхай спутникаш тIа оттаьча къаьстта шоай тайпарча радиотехнически средствайи счетно-решающи устройствайи новкъосталца.

Аппараташ вIаши дегIала яхара телевизионни сурт а хIаьта иштта телеметрически информаци а Лаьттан тIа Iочутийннай радиотелевизионни установкашцеи телеметрически системашцеи, лаьттан тIарча пунктий сето хьаийяьй.

ДIахо орбите гIолла цхьана шоай никъ беш я айхха вIаши дегIала йига «Космос-186», «Космос-188» яха искусственни спутникаш. Телеметрически информаце даннеех, спутникаш тIа латта еррига системаши аппаратуреи боаррамагIа болх беш я.

Космически аппараташ орбите автоматически вIаши дегIала йигара чоалхане Iилма-технически проблема къоастаьй советски Iилмахоша, конструктораша, инженераша. Цо шерра перспективаш хьаелл космически аренней планеташтеи чоалханера а массе оагIорахьара а тохкамаш де низ кхоачаш йола йоккхий Iилман космически станцеш орбита тIа яхкара.

Лаьттан искусственни ши спутник исторе чухь эггара хьалха орбита тIа автоматически вIаши дегIала йигар — Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дуза еза юбилей гаргакхоачаш советски Iилмои техникои баьккха керда башха-дика толам.

* * *

1967 шера 30-ча октябре дIахо а кхаь сахьатаи 30 минутаи вIаши дегIала яха а йолаш орбите гIолла шоай никъ баьб спутникаша Iилма-технически тохкамий программа кхоачашъяра.

30-ча октябре московски хана 15 сахьати 50 минути яьлча Лаьттан тIара еннача командах автоматически вIашагIкъоастаьй искусственни спутникаш.

«Космос-186», «Космос-188» яха спутникаш вIашагIкъоастаяра процесс Лаьттан тIа Iочутийннай телевизионнии кхычеи системай новкъосталца.

Спутникаш тIа латтача двигательни установкай новкъосталца уж вIашагIкъоастаьчул тIехьагIа цхьа ха яьннача гIолла шаккхе спутник тайп-тайпарча орбиташ тIа яьхар.

Спутникаш вIашагIкъоастаяра а дIахо маневрировани яра а процесс чакхйоаккхилга Iалашдеш йолча еррагача системаша боаррамагIа болх баьб. Лаьттан искусственни спутникаш вIаши лахара, гаргаяхара, дегIала яхара, вIашагIкъоастаяра автоматически процессий программа орбита тIа чакхъяьнначул тIехьагIа «Космос-186», «Космос-188» яха спутникаш дIахо шоай никъ беш космически аре тохкаши я.

ТАХАНАРА АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР

Сумгаитски синтетически научука завода участникех цаI.

В. Пашенной сурт.
ТАСС фотохроника.

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕН ОТТАЯРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

1. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50-гIа шу дизар сийлахьа белгалдара **Октябрьски** революце орден оттае.

2. Октябрьски революце **ордена** статут чIоагIъе.

3. Октябрьски революце **ордена** белгалонаш чIоагIъе.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1967 ш. 31 октябрь.

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕНА СТАТУТ

1. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50-гIа шу дизар сийлахьа белгалдара Октябрьски революце орден оттаяьй.

2. Октябрьски революце орден тел СССР гражданашта, предприятешта, учрежденешта, организацешта, къахьегамхой кхыча коллективашта, эскара доакъоштеи соединенаштеи, хIаьта иштта республикашта, краешта, областашта, городашта.

Октябрьски революце орден тела йиш я кхыча мехкий гражданашта а.

3. Октябрьски революце орден тел: хьинаре революционни болх барах, Советски Iаьдал оттадара а чIоагIдара а юкъе доккха дакъа лацарах; социализм хьалъяьчеи коммунизм хьалъечеи тIехдаьнна доккхий гIулакхаш дарах;

халкъа боахам, Iилма, культура дегIакхувлара даькъе тIехдаьнна доккхий хIамаш карагIдувларах;

Советски паччахьалкхен моастагIашцарча тIемашка къаьстта а чIоагIа майрали къонахчали долаш хиларах;

Советски паччахьалкхен оборонни низ чIоагIбара тIехдаьнна доккхий гIулакхаш дарах;

къаьстта а чIоагIа беркате паччахьалкхени общественнии болх барах;

Советски Союзен кхыча паччахьалкхенийи халкъий массе а оагIорахьара доттагIала бувзамаш чIоагIдараи кIоаргдараи, халкъашта юкъе машар чIоагIбара тIаберзабаь хьинаре бола барах.

4. Октябрьски революце орден наькха аьрда оагIора Ленина орденал дIахо йоаллаю.

5. Октябрьски революце орден еннар венначул тIехьагIа цун дезалга юс из.

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕНА БЕЛГАЛОНАШ

Октябрьски революце орден хьаю дотох, хIаьта маьлха эIанарий кеперча дото пхисабарга фона тIарча дошо бос болча, цIе сир даьккхача пхе саьнарча седкъа купехьа а я из.

Пхи са болча сир даьккхача седкъа лакхехьарча даькъе оттадаьд шин мугIарагIа «Октябрьская революция» яха йоазув а долаш йолча цIе сир даьккхача байракха сурт.

Седкъана юкъе я «Аврора» яхача крейсера сурт тIадола дото пхисабарг. Пхисабарга тайп-тайпарча беса яхара хий даьккхад.

Ордена лохехьарча даькъе дошо марси жIови йиллай.

Ордена боарам вIаший духьаларча сирдаьккхача седкъа йистошта юкъе 43 мм. хулаш ба.

Орден Iургах чаккхъяьI... чугаиа дIахотт 24 мм. шорал дола цIе бос депа чилла инза тIаделлача пхи са болча колодкилгах. Юкъе гIолла инза дIоаххала додаш сигала бесара пхи така да.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ОКТЯБРЬСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕВОЛЮЦЕ 50 ШУ ДИЗАРЦА ДУВЗАДЕННА АМНИСТИ ЯРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизарца дувзаденна, социалистически гуманизма принципашка хьежжа амнисти е мегаргйолаш лоархI СССР Лакхехьарча Совета Президиумо боккхача общественни кхераме доаца зуламаш духхьашха даьча а дикача оамалашцеи мерзза къахьегарцеи общества хьалхашка шоашта тIера бехк дIабаккха гIерташ шоаш хилар хьахьекхача а гражданашта.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам бу:**

1. Шин шерага кхаччалца набахта бахка судаш яь е набахта боккарца дувзадаланза дола таIазараш даь бола нах мукъабоалийталба.

2. Пхе шерага кхаччалца лийца боахкабе судаш яь бола нах мукъабоалийталба:

а) Советски Даьхе лораеш баьча тIем тIа дакъа лацарах СССР орденаши медалаши енна бола нах а хIаьта иштта тIем тIа хинна инвалидаш а;

б) 17 шерал тIех ха йоацаш бераш дола кхалнах а берах бола кхалнах а;

в) 60 шерал тIех ха яьнна маIанахи 55 шерал тIех ха яьнна кхалнахи;

г) 16 шерага кхачалехьа зулам даь бола нах;

д) цаховш зуламаш дувлийта бола нах.

3. Ер Указ арадаллалца яккханза йисача ханах нийсса ах дакъа тIера дIайоккхийла шин шерал лакхехьа судаш яь болча наха.

4. Соца а даь производствана юкъера дIадоахалла следстве мел дола дешаш а судаш хьажанза диса, ер Указ арадалалехьа даьча зуламех дола, законагIа набахта яккха шин шерага кхаччалца суд е е набахта ха яккха езаш доаца таIазар де доагIаш дола дешаш а, хIаьта иштта законагIа пхе шерага кхаччалца набахта яккха ха тоха оттаяь укх Указа 2-ча статья тIа белгалбаьхача наха даьча зуламах дола дешаш а.

Ер Указ арадалалехьа даьча, законагIа шин шерал тIех набахта яккха ха тоха оттаяь долча зуламий хьакъехьарча а хIаьта иштта укх Указа 2-ча статья тIа белгалбаьхача наха даьча, законагIа пхе шерал гIех набахта яккха ха тоха оттаяь долча зуламий хьакъехьарча а дешашта амнисти яларах дола дош судо къоастаду укх Указа 1, 2, 3-ча статьяшка хьежжа.

5. Кхы тIа а деш долча, Iобахьийтари дIабахийтари санна долча таIазарах мукъабоалийталба укх Указа 1, 2, 3-ча статьяшка белгалбаьха нах.

6. Амнисти ма хулийтийла укх наха:

а) паччахьалкхен лоархIамера къаьстта кхераме дола зуламаш а хIаьта иштта «Паччахьалкхен зуламаш дарах долча уголовни бехктокхама хьакъехьарча» СССР Закона 14, 14-1, 15, 16, 17, 23, 24, 25-ча статьяшка, «Воински зуламаш дарах болча уголовни бехктокхама хьакъехьарча СССР Закона 2-ча статьяй «А» а «Б» пунктaшка, 4-ча статья тIа, 6-ча статьяй «А» пункта тIа, 11-ча статьяй «А» а «В» пунктaшка, 19-ча статьяй «Д» пункта тIа, 21-ча статьяй «А» а «В» а пунктaшка белгалдаьха зуламаш а дарах набахта яккха судамаш яь болча наха;

б) Ховшшехьа а саг верах судаш яь болча наха, лоравалар тIехдаьккха а сов чIоагIа дега бохам хинна а саг вергара дIайиккхача, ховшшехьа а дегIа доккха айп дарах, лоравалар сов тIехдаьккха е сов чIоагIа дега бохам хинна айп даргара дIайиккхача милице болхо е халкъа дружинник ве гIортарах; низагIа саг хьувзаярах; паччахьалкхен общественни доалахье шоалагIа, е доккхийча е къаьстта доккхийча боарамашка лочкъаярах; дувлаш дола герз, гIема кхоачам е делхаш йола вещесташ лочкъаярах; дов дар; къоал дар; цкъа лочкъаяь ца Iеш гражданий шоай доалахьара хIамаш лочкъаярах; кхаъ эцарах, кхаъ баларах е кхаъ луча - эцача юкъарчал леладарах; даим хулиганал леладарах, цхьана вIашагIа а кхийтта общественни порядок чIоагIа телхаеш дола гIулакхаш вIаштIехьдахарах е царна юкъе хьинаре дакъа лацарах; наркотически веществаш кийчьярах, йохкарах, е юхайохкар духьа эцарах, кхенза дола бераш зуламерча гIулакхашта юкъеозарах судамаш яьча наха:

в) къаьстта кхераме лаьрхIача рецидивисташта а хIаьта иштта ховшшехьа а зуламаш дарах хьалхагIа набахта ха яккха судамаш яь хиннача а лийца боахкаш ханаш яхара хьисапе царна таIазар даь дола зуламаш ховшшехьа а цIаькха юха даьча а наха:

г) лийца баьхкачара судо теха ха яьккха балалехьа амнистех, гешт дарах, условно-ханал хьалха е кхыча бахьанех хьалхагIа мукъабовлийта хинна а шоашта ховшше юха а зулам даь а болча наха;

д) шоашта даь таIазар тохкаш боахкача хана даим режим телхаерашта.

7. ТаIазар ца деш мукъабоалийталба ер Указ арадалалехьа административни порядках таIазар деш дола зуламаш даь бола нах, нагахьа санна дикача оамалца шоашкара хьокхам телаши тешаме къахьегаши уж хинна бале.

8. Ер Указ чIоагIденнарг лоархI кепатеха арадаьккхача дийнахьа денз.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1967 ш. 31 октябрь.

ДЕГlАБОАГlАШ А ТОАЛУШ А ЛАТТ

ХlАРА ДИ—ТОЛАМ

Укх деношка Орджоникидзевски станицерча культура Щагlа хьагулбелар Сунженски района массайолча юрташкара колхозхой. Чоагlа дог гlоздаьнна бар юртбоахама къахьегамхой: КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракх еннача республика боахамашта юкъе я цу района «XIX партсъезда» цlерагlа колхоз. Совета lаьдала 50 шу дизара сийна яьржача социалистически яхье котбаьннача цу боахама коллектива сий деш торжественни сайре йир.

Колхоза парткома секретара Г. А. Кима ловцаш даха баьхкараш баркал а аьнна доклад е дош лу республика Министрий Совета председатела М. Г. Гайрбековна. Вай мехкa ах бlаь шера баьча исторически наькъах лаьца дувц докладчика юххьанца. Дlахо цо дувц памятни байракх яькхача колхозах лаьца.

Доккхий дехкараш тlайийцадар укх шера колхозхоша. Уж кхоачашдара соахка гурахьа беррига низ тlабахийтар укхаза юртбоахама культурай хьувкъами лаьтта леладара культурей лакхъяра.

Планах гектара тlа 21 центнер яккха езача, шоай торонаш тахка а техка 26 центнер гурахьа дув ялат чуда лаьрхlар колхозхоша. Цу гlулакха тlабахийтар беррига теркам. Агротехнически бокъонаша дlадеххача тайпара гlулакх дир лаьттана, нудухьа хьахинначо тахан — Сийлахь-боккхача Октябра шlей тlакхоачача деношка дог гlоздоах вай массане. Соахкарчул дуккха лакхагlа ба укх шера гурахьа дийнача ялатий хьувкъам. Хlара гектара тlара 26,8 центнер чу а яхьаш Даьхен амбарашка чутессад 155118 центнер ялат (хьажкlа йоацаш). Иштта ялат хинна дагадагlац колхоза къоаношта а. Укх тlеххьарча кхаь-диъ шера гектара тlара чуэна ка болча ялатий хьувкъам шоазза лакхбеннаб. Геттара дика хьувкъаяьй боахама гидуаргаш хlара гектара тlара планах 10,2 центнер яккха езача 15,2 центнер чуенай гидуаргий. Из боккха толам ба. Дукха дац республике иштта гидуаргаш хьувкъаяь боахамаш.

Колхозе дукха ба цlи хеза къахьегамхой. Царна юкъе белгалбе боагlа дикагlбараш. Механизатора Петр Лазовойя укх шера ший комбайнаца 261 гектара тlара ялаташ чу а ийца 6541 центнер ялат аьрдад. Хьокхаме да хьакхарч лелаеча Иван Поленниковен, Михаила Гайдинен даьха толамаш а. Пlайах 2200 хьакха кхаьба дlаяла езар, хlаьта цар хьалкхеяьраш 2472 я. Цу тайпара дика къахьегаш бола нах дукха ба колхозе.

Иштта растениеводство дегlаяро интенсивно дегlакхувл хьайбай боахам а. Доакъара база чlоагlа ца хилча хьайбай боахаме толамаш доахалургдоацилга дика кхетадаьд колхозхоша.

Дlаьхача ахкана дика вlаштlехьаьккха лелайир мошача доакъара конвейер. Цу гlулакхо торо хилийтар ткъаь итт эзар центнер шура яккха а паччахьалкхенга из йоххара шера план пхийтталагlа октябрь тlакхоачаш кхоачашъе а. Иштта тlеххоачашъяьй кхыйола хьайбай продукташ йоххара план а.

Юртбоахама продукташ паччахьалкхенна дукхагlа дlаялара совгlа, царга дlабода мах лохбара боккха теркам тlабахийтаб колхоза правлене. Цу гlулакха лоархlаме лоархl ерригача юртбоахама хадагlйолча процессашта механизаци елга. Хlанз фермашка кхо арадоаккхача, доакъар дуллача дерригача балхаштa механизаци яьй, автопоилкаш я. Из бахьан долаш дlададахача шерага диллача дикка лохденнал хьайбай продукташ яхарга дlадодар. Цулухьа духхьал укх дlабахача юбилейни шерарча ийс бетта колхозо ийца пайда кхаь миллионал совгlа ба.

Юххьанца социалистически яхье котбаьннарашта ловца а баьккха КПСС ЦК, Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совета, ВЦСПС шийна тlадилларца колхоза викалашта памятни байракх дlалунов. ~~Гайрбекова.~~

Цул тlехьагlа дош эц колхоза председатела дехкараш кхоачашдеча И. Ф. Трепачко. Цо берригача колхозхой цlерагl чlоагlа баркал оал хьамсарча Коммунистически партена, цун Централни Комитета, Советски правительствана юбилейни шера шоай къахьегама селла доккха сий дарах. Цхьабакъда карагlаьнначох кхоачамбаь сатийна le дага бац тха колхозхой, йоах нов. Трепачкое. Ер шу чакхдалалехьа дехкар доацаш кхы а 1 эзар тонн ялат, 30 тонн дулх, 500 тонн шура, 100 эзар фуъ, 200 тонн баьцадаараш дохкаргда оаха Даьхенга.

Совета lаьдал 50 шу дизарца яьржача социалистически яхье котбаьннараш даькъала бийцар парте Сунженски райкома хьалхарча секретара нов. Варлашкина, Социалистически Къахьегама Турпала «Победа» яхача колхоза председатела В. И. Емельянова. Иштта уж лаькъала бувцаш къамаьлаш дир лоаллахарча районашкара баьхкача викалаша парте Наьсарен райкома хьалхарча секретара С. Д. Цолоева, парте Ачхой-Мартана райкома хьалхарча секретара В. Ф. Русина, кхыбараша.

Т. АРЧАКОВ,
спецкор.

Сурта тlа: Нохч-Гlалгlай Министрий Совета председатель М. Г. Гайрбеков Сунженски района «XIX партсъезда цlерагlча» колхоза викалашта памятни юбилейни байракх дlалуш ва.

СЕЛХАНИ ТАХАНИ

Революци ялалехьа Нохч-Гlалгlай чу массаз даьха къамаш керттерча даькъе юрта боахама лелабеш хиннаб. Цхьабакъда, царех дукхагlа барий лаьттеи цунца болх бе кечалаши яцар.

Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце социальнии колониальнии lазап тlера дlакхоссарга бода никъ биллар Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхоштa.

1918 шера 28-ча мае Тирка йистерча халкъаий съезда кхоалагlча сессе тlайийцача резолюце тlа аьннад: Лаьтта, цун ченаш, хьу кхыдола lалам рузкъа къаьсткъаьстача наькха доалахьа хулга дlадоаккхалда Терски областе. Дерригa лаьтташ цхьаккха хьем боацаш Терски областа лаьттанца къахьегача хьалкъа кара гlолда... Эггара хьалха лаьттанца lалашбу лоам баха лаьтташ доаца нах...

Лаьттай даьшпеи кулакаштеи хlара шера телаш хинна ах миллион сом ахча тlера даьккхар нохчашта, гlалгlашта, кхыча къеча наха. Кхы тlа а 130 эзар гектар дикача лаьттай кхаьчар Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхошта. Цунна чlагlйир нохч-гlалгlай къахьегача ахархошцара грозненски болхлой класса цхьоагlо.

1920 шеррехье а хьахила йолаелар Нохч-Гlалгlай чу коммунаши юртбоахама артелаши. 1920 шера 1-ча июне Слепцовски станице хиннача гражданий собране вlашагlъеллар юртбоахама коммуна «Цхьоалагlа Терски къахьегама коммуна» аьнна цlи а йолаш.

Цхьабакъда 1920 шера хьахила йоласиша коммунаш шерра дlаяржаш хиланзар, юртбоахама производстве цар кооперативни юхь йолаьяле а. Нохчийи Гlалгlайи автономни областашка производство юкъара ерзаяраи производства средстваштa лелаю общественни доалахье чlоагlъяраи боккхача лоархlаме яр цхьана лаьтташ леладара товариществаши (ТОЗ-аш) машинни товариществаши.

Нохчий Автономни областе 1924 шера денз хьахила йолаелар цхьана лаьтта леладара товариществаш. 1924 шера вlашагlъеллар «Трудовая Чечня» яха ТОЗ, 1925 шера — «Красный хлебороб» яха Бено-Юртовски ТОЗ, 1926 шера — Лоха-Новрера «Трудовой чеченец», «Зlамигача Атагlара «Свет», кхыяраш санна йола ТОЗ-аш. 1928 шера 944 Шla юкъе а долаш йола 30 тоза 18 цla чудоагlа цхьа юртбоахама артели яр Нохчийче.

1925 шера ТОЗ-аш хьахила йолаелар Гlалгlашкахьа а. 1928 шера Гlалгlашкахьа вlашагlъеххкар, масала, 8-ча Марта цlерагlа Яндарера, «Женский труд» яха Наьсар-Бертера, «Женская взаимопомощь» яха Сурхотlара, кхыяраш санна йола ТОЗ-аш. Гlалгlашкахьара цхьайола ТОЗ-аш алхха кхалнах мара юкъе боацаш яр.

Нохч-Гlалгlайчен ахархошта кооперировани яра боккхача лоархlаме хилар юртбоахама товариществаш, къаьстта а кредитни функцеш йолаш хинна товариществаш. Масала, 1928 шера Нохчашкахьа кредитни товариществашта юкъе дар 6609 цla, хlаьта Гlалгlашкахьа — 5619 цla. 1927 шера машинни пхи товарищество яр Нохчашкахьа 280 цla чудоагlаш.

Советски паччахьалкхено lалаьмате доккха финансовни материальнии новкъостал дир Нохч-Гlалгlайченна. 1923 шера мелиоративни балхаш дара ерригсоюзни бюджетера Нохчийн областа хьожадир 900 эзар сом. Граждански тlемах зуламаш даьннача Гlалгlашкахьарча юрташта новкъостал дара бlаь эзар сом совгlа кредит хьожадир ерригсоюзни краевойн бюджеташкара. Керттерча даькъе производственни гlуллакхашта лаьрхlа (болх бу хьайбаш, юртбоахама инвентарь, кхыяраш эцара) дола кредитни новкъостал.

Кредиташ тела оттадаьр юртий эггара къегlа дола дакъа дар.

Аьлча кхоачам ба, кхаь шера (25)26—29(27)28) Нохчий мехка денна кредиташ цхьа миллион кхо бlаь эзари сомал тlех хlилар. Цул совгlа, дукхагlа долча низ боацача боахамашта тlера налогаш дlайоахар.

Юрташта доккха новкъостал дора грозненски болхлой классо. 1925 шера вlашагlъехкача болхлой шефски обществаша кхетама болх юрташка, школашта больницашта юртбоахама инвентара ремонт йора. Кхыдараш дора.

Нохч-Гlалгlайчен юрташка тlаэзар lалаьмате дукха юртбоахама машинаши инвентари. 1925 шерагара 1928 шерага кхаччалца Нохчашкахьа ера миллион совгlача сома маьха юртбоахама инвентарь. Дукхагlа йола инвентарь къеча боахамашта кхоачар. Нохч-Гlалгlайчен кхашка болх бе йолаелар трактораш, сеялкаш, кхыйола чоалханера машинаш. Эггара хьалхара трактор кхаьчар Нохчашкахьа 1922 шера. 1927—28 шу чакхдоалаш Нохчий областа кхашка болх беш 59 трактор яр. Царех 28 трактор машинни товариществашка яр. Вож юхейиса трактораш ТОЗ-ашта, кредитни товариществашта, ахархой вlаши новкъостал дара общественни комитеташта дlайийкъар. Юрта боахаме боккхача лоархlаме яр тракторнии прокатнии пункташ. Цар новкъосталца кулакий доlамах мукъабаьлар къегlа бола ахархой.

Партийнии советскии органаша чlоагlа уйла тlайохийтар юрта боахама кадраш кийчъяра. Революци ялалехьа вlалла бац ала йиш йолаш бар Нохч-Гlалгlаче юртбоахама специалисташ Нохчийчу, масала, верригаш а кхо агрономи цхьа ветфельдшери мара вацар. Советски lаьдал латтача шерашка юрта боахама специалистий доккха эскар кийчдир: агрономаш, зоотехникаш, ветеренараш лораш, хьу лелаераш тракториисташ, кхыбараш. Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбар духьа юкъейоалайир фу цlенделга, оасарах кхаш цlенделга lалашледеза йола агроминимум. Ветеринарии новкъостал дора вlашагlъехкача амбулаторешка, пункташка, участкашка, лечебникашка гlолла.

Советски lаьдал эттача хана денз доккхий балхаш ду мелиораци яра. Йокъало юрта боахама доккхий зенаш дора. Ахархошта гаьнна хьалхагlа денз дагадоаллар кхашка хий дехкилгеи ушалаш латта моттигаш йокъаелгеи.

Советски хана мара кхоачаш хиланзар къахьегача ахархошта дагадаьллар. «Нефтерабочий» яхача газето 1924 шера яздора:

«Атаги-Гойтински канала йисте бахача наха геттара чlоагlа ийшад хий. Къаьстта хала хулар ахкан замалахьа, Бахача наха пайда эцаш дола хий массаза а, хьалмала мегаргдоацаш бlеха хул. Цу хих пайда эцар бахьан долаш lалаьмате дукхача наха лазараш хулар».

Ахкан замалахьа 20—30 процентага кхаччалца дола доахан довра. Кховзткъа шера бахача наькха хьашташ, царна эшар кхоачашде магийзар паччахьа правительствана. Советски lаьдало кхы дукха дlаьх ца долийташ, лоацача хана вlаштlехьдаьккхар из. Чечревкомо 13-ча январе Йоккхача Атагlара дlадолалаь Атаги-Гойтински аренах чакх а даьккха Гlой тlа кхаччалца канал а даькха цу чу чухийцар Оарган чура хий. Дерригa а лаьрхlача 13,5 верст дlаьха да канал. Ялх верстага кхаччалца даьккхача каналага даха ахча алхха ревкома дар. Канала вож дакъа — 7 верст нах оарцагl а баьха даккхийтар... Берригa а канал даккхарга дlабаха мах 85 эзар сом да.

1924 шера 22-ча июле хьадийллар Атаги-Гойтински канал. Цул тlехьагlа цхьа ди даьлча хьайиллача Нохчий автономни областа Хьалхарча съезде ахархоша-делегаташа даьча дехарах Владимир Ильич Ленина цlи тиллар каналах. 1927 шера, эксплуатаце дlаделар Шалински хий дехка канал а дукхха кхыдараш а. Ерригача Нохч-Гlалгlайченна лоархlам болаш да Алхан-Чурт яха канал.

Нохч-Гlалгlайчен юрта боахам юхаметтаоттабелгеи цунна социалистически эргалонаш елгеи классови элементашца лоаттабаьча лирача къовсаме хилар. Юрта боахаме эргалонаш ца яйта гlертар кулакаш, цхьабакъда, царна хийттар кхоачаш хиланзар.

Ленина парте иразерча шеррача наькъа тlа баьхаб Нохч-Гlалгlайчен къахьега ахархой.

М. ШАХОВ,
Центральни Госархива вокхагlа вола lилман болхло.

ГlУЛАКХАШ ЭРГАДАЬННАД

Диъ ди мара дисадац дунен прогрессивни адамаша Сийлахь - боккхача Октябра ах бlаь шу дуза цlей дезде. Къахьегамеи политическии хьинар къаьстта айденна, коммунизм хьалъеча хьинаре дакъа лоацаш наькъаболх цу дезача цlейна Надтеречни района къахьегамхой.

Бахача наха культурно - бытовой гlулакх деча а дика толамаш даьхад районе.

Укх тlеххьарча шерашка района юрташка хьалдаьд 48—64 квартира йола ворхl диазза вlаштlарадаь цlенош, хьал а яь эксплуатаце дlаеннай бытовой гlулакхаш ду комбинат, Гвардейски яхача юрта хьалъяьй поликлиникеи аптекеи. Из а дерригa дац.

Боахамий чотах юрташка хьалъяьй къахьегамхошта лаьрхlа ялх столови, дукха тикаш. Керда ворхl клуб, шиъ ахкан кинотеатр да болхлойи интеллигенцеи культурни хьашташ lалашдеш.

Районе болх беш я хlанз 27 культучреждени, шиъ культура цlа; итт клуб, ййитта библиотека, музыкальни школа. Денгара денга тоалуш йоагlа района юрташ. Эзараш метраш тротуараш ехкай юрташка, шиъ ах эзар совгlа гаьнаш егlай, улицашка бlаьш электросветильникаш оттаяьй, массехк километр керда водопровод хьалъяьй, бlаьш цlеношка газ чуйиллай.

Боккха воспитательни болх бу района культура учреждеией болхлоша. Иштта, укх шера тайп-тайпарча темаех бlаьш лекцеш йийшай къахьегамхошта. Лоаца аьлча, районе дика вlаштlехьдаьхад къахьегамхошта мукъача хана салоlара хьалаш. Массехкazза яьй юрташкарча клубашка читательски конференцеш, литературни сайренаш, берий утренникаш, беседаш.

Ховш да салаlари къахьегами шоайла мел чlоагlа дувзаденна да. Нагахьа санна, къаьнача замалахьа ахархошта юкъе нагахьа деша, язде ховш саг хиннавеце, хlана района библиотекашка дlаязвенна ялх эзар гаргга саг ва. Цу цифра хьахьокх ахархочун вахар мел чlоагlа хувцаденнад.

Цу тайпара дика толамаш кхы а совдахара хьинар ца кходеш къахьегаш ба района къахьегамхой.

А. НАСУХАНОВ.

ДЕГАШ ГlОЗДАЬННА

1929 шера апрель бетта Шелковской района «Дубовская» яхача станице «Октябра 12 шу» яха юртбоахама артель вlашагlйолла эттар тхо, яхаш дувц хlанз цу станице вахаш волча Зеленске Агофон Ивановича. Эггара хьалха артеле чудахар къегlа дола бархl цla. Царех бар оаха председателалла хержа Меркулов Дмитрий, станични совета председатель хинна Кузьмин Александр, иштта кхыбола активисташ.

Цу шера 10 гектара тlа кlа мара кхы ялат дlадензар боахамо. Цхьабакъда, цу ханага диллача беркате хьувкъам хьахилар. Хlара къахьегама денах пхиппха килограмм ялат делар колхозхошта. Кlезиг-дукха бlубелар цар шоаш дlадоладаьча кердача гlулакхах. Хьалха цу кердачох ца лоархlабеш, оагlув увзаш хинна цхьабола къе станичникаш артелах хьахьерча баьлар. Царна юкъе середнякаш а нийслора. Духхьала цхьа шу даьлча кхы а 33 цla тlакхийттар. Цу шера трактори ялат оарда машинни елар боахама. Станични совето 50 гектар керда дика лаьтта хьожадир. Иштта хlара шера дегlа а боагlаш, хlанз Совета lаьдал этта 50 шу дузача дийнахьа лакха экономика йола боахам а хинна дlаэттай «Путь к коммунизму» яха колхоз. Геттара лоархlаме эргалонаш хиннай колхозе укх тlеххьарча итт шера. 1957 шера районе эггара эсалагlа йола боахам бар из. Нах болх бе а ца туглаш кхычахьа дlаухар. Цу шера хlара трудоденах дерригa деннар къаьнача ахчах 50 кепиги цхьаца килограмм ялати мара дацар. Хlаьта хlанз боахаме хозрасчет юкъейоалаяьй. Хlара бетта совхозашка санна алапи тел. Колхозе болх беча хlаранона укх шера бетт-бетта юкъера лаьрхlача 100 сом ахча тийннад. Цул совгlа планал совгlа ехкача продукцех кхы а терга царна ахча.

Ялат дlадувш 2650 гектар лаьтта да колхоза. Лаьтташ мишта аьлча дика дац, йокъал дукха латташи гlум йолаши да уж. Йоачаш дукха латташ ахка хилча а дика хьувкъам кхебара тоъал тlоадал хилац цига. Хlаьта а лакха хьувкъам кхебеш хьабоагlа укх шерашка боахама къахьегамхой. Из вlаштlехьдоал цар дерригача шоай лаьтташка хlара шера шортта хиш дехкарах. Из болх беш лаьрххlа механизировании звено я колхозе. Дукха нахи техникеи я цун. Цар цхьаккха гектар лаьтта дитац хий ца дуллаш. Хlанале гурахьа хий дилла баьннаб укхаза дерригача лаьтташка, гурахьа ялаташ дlадув лаьтта ханнахьа аьха а даьккхар.

Агротехнико дlадеххача тайпара ханнахьа а комплексно а ду боахаме дерригa кхашкара балхаш. Пудухьа юбилейни шера тlайийца дехкараш лакха дале а. тlеххоачашдаьд. Хlара гектара тlа 24,2 центнер ялат кхедаьд. Хlаьта Любов Алексей Михайловича кулгалдеча бригада членаша 1150 гектар лаьттан хlара гектара тlара 30,1 центнер ялат чуийцад. Планал совгlа дукхха ялат дехкад колхозо паччахьалкхенга.

Дика лел хьайбаш леладерий гlулакхаш а. Колхоза доалахьа хlанз 16 эзар устагlеи 2100 доккха хьайбеи да. Планах а тlайийцача дехкарех а чуя лаьрхlа продукци чуенай. Даьхенга дехкад 400 тонн дулх, 900 тонн шура, 80 тонн совгlа тха, 423 эзар фуъ. Тlайийцача дехкарел дукха тlех хул из.

Бутт хьалха кийчъяьй хьайбаш lаагара дахара эша силос. Долаш да боахаме гlожа доакъари концентраташи. Кхо шу хьалха цlаккха а хьайбашта тоъала доакъар хилацар колхозе цулухьа бlарччача шера беттача lаттагара юкъера лаьрхlача 1600 килограмм мара шура яккханар, хlаьта хlанз хlара lаттагара шера 2500 килограмм йоакх фермашка.

Детта доахан фермашта гонахьа дlайийнача баьцаш тlа доажаду. Цул совгlа доакъара харбазаш, ябакхаш лоаттаю царна.

Дукха къахьийгад колхозе укх тlеххьарча хана хьайбаш леладерий балха хьалаши вахари тоадара. Хьалъяьй юрта йисте МТФ керда дика помещенеш. Хьалха санна гаьна аха безац доаркай балха. Цу бахьанца уж хьалха каст-каста хувцалора.

Ший тайпара говзаьй укхаза хьакхарч лелаю помещенеш. Аьхкий даим цlена фои йlовхали хул цига хьакхарчашта.

- Дийнахьа укх юрта нийсвеннача саго теркал ца деш дусаргдац станица улицашка мелла дукха лелаpax укхаза атта саг ца кхеталга. Хlара болх бе йиш йола саг юкъерча боахаме къахьегаш ва. Юрта кхаж тоссача 1700 сагах 1 эзар колхозе болх беш ва.

Болх санна салоlам а дукха безаш ба укхазара нах. Цар салоlам вlаштlехьбаккхара терко еш ба юртара кулгалхой. Укх тlеххьарча хана хьалдаьд укхаза культура Щагlа, шоллагlа дар 350 моттиг хургйолаш лоаллахьарча юрта хlанз хьалдеш да. Чакхйоалаш латт водопровод. Нах дукхагlа лелача ерригача улицашка асфальт биллаб.

Ерригача районе йовзаш я юрта клуба самодеятельность. Цига дакъа лоацаш бlаь саг ва. Царна юкъе дукха ба цlи хеза къахьегамхой. Атта бац доарка болх, хlаьта а даим самодеятельносте дакъа лоацаш хьайоагlа республике цlи хеза доярка Балан Вера. Клуба ший духовой оркестр, болх беш тайп-тайпара кружокаш я. Дlабахача бетта балетни кружок хьайийллай укхаза. 15 бер доладеннад цига балетни культура lомае.

Дика къахьега колхозхой сакъердаме дезде кийчлуш ба сийлен цlей. Колхозо 5 эзар сом ахча хьожадаьд цу гlулакха. 130 ветеранаи производстве хьалхалаттачарнеи премеш елар. Бутт хьалха денз кийчъеш я цlейна хетаяь сайре.

С. МАЙСИГОВ.

ОКТЯБРА БАЙРАКХА КlАЛ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагlо тlа).

эзар (е 96 процент). Цу хана колхозийи совхозийи кхашка балхаш деш 1519 трактор яр, ялаташ чуэцаш — 485 комбайн.

Устав тlаэцарахи колхозаш дегlайоалаяра Советски правительства чакхъяьхача дуккхача кхыча мероприятеехи дика пайда баьлар. Дикка дукхагlа дlаде баьлар лаьтташ, хьувкъам лакхбелар, ерригa юртбоахама продукци дукхагlа лха йолаелар. 1940 шера республике дlадувш хиннача дерригача лаьттаех 90 процент колхозашкеи совхозашкеи дар.

1941 шера, Советски Союзах гитлеровски Германи летача хана, тlема ханара халонаш тlааттар юрта боахама. Колхозашкарчеи совхозашкарчеи къахьегама ерригa хало кхалнаьха белаж тlа йижар. цар сийленца кхоачашдора шоай дехкараш, цахаддаш продовольствена lалашдора Цlе Эскар.

Тlом болабеннача хьалхарча шера Нохч - Гlалгlайчен колхозхоша хlара гектара тlара 17 — 20 центнер гурахьа дувча кlин, 35 центнер хьажкlий чуера, 1940 шерарчул шозза дукхагlа ялат дlаделар паччахьалкхенна.

Оборона фонде ялат, баьцадараш, доахан, кхыйола юртбоахама продукташ дlачутелар колхозаша.

Бокъонца йола къахьегама турпалал хьа а гойташ, колхозийи совхозийи къахьегамхоша шоашкара доаггlаш дола дакъа лаьцар дерригача халкъа юкъара моастагlа вохавара гlулакха юкъе.

Сийлахь - боккха Дай-мехка тlом чакхбаьнначул тlехьагlа юрта боахам юхаметтаоттабареи дlахо дегlабоалабареи даькъе чоалхане дехкараш хьалхашка эттар. Коммунистически парте кулгалца юрта боахама болхлоша толаме кхоачашдир уж. 1950 — 1951 шерашка кагий юртбоахама артелаш вlашагlа а етташ йоккхагlъяраш йир. Цо торо хилийтар производительни низаш дегlаахара боарамаи колхозни производства боарамаштеи юкъера юкъ нийслуш ца хилар дlадаккха.

Дегlаухар производства керттера средстваш а. Дуккха дукхагlа хилар хlара колхоза доалахьара лаьтташ, низ болашагlа йола производства средстваш. Колхозаш йоккхий яро кlоаргга хувцамаш дир колхозни экономика дерригача доакъошка. Цхьабакъда, боахам юхаметтаоттабеча хана тоъал доккхий толамаш хиннадале а, юрта боахама цхьадола лоархlамегlара доакъош беррига халкъа боахамо дlадехарел чlоагlа тlехьадусаш дар. Из духьале дlаяккхара керда гlулакхаш чакхдаха дезаш дар кхы тlа а.

1953 шера сентябрь бетта хиннача КПСС ЦК Пленумо решени тlайийнар СССР юрта боахам дlахо дегlабоалабара де дезарий хьакъехьа.

КПСС ЦК Пленума решенешка (1953 ш.) хьежжа эггара хьалха лакхбир юртбоахама продукци дукхагlа яхарца бола колхозхой материальни безам, хlана аьлча, В. И. Ленина яьххача тайпара, социалистически дехкараш толаме кхоачашде йиш я «юкъарчал доацаш энтузиазмаца а ца деш, сийлахь - йоккхача революце хьакхеллача энтузиазма новкъосталца, хlаране хьашт хиларца, хlаране безам совбаккхарца...».

КПСС ЦК сентябрьски (1953 ш.) Пленум хинначул тlехьагlа партийни организаце кулгалца тоъал доккхий толамаш даьхар колхозашеи совхозашеи. Алхха 5 шера, 1953 шерагара денз 1958 шерага кхаччалца, массе тайпа боахамашка дерригa доаккхаш хинна ялат 173 эзар тоннагара 434 эзар тоннага кхоачаш дукхагlа хилар, шура — 70 эзар тоннагара 131 эзар тоннага кхоачаш, дерригa гулдаь фуаш — 76 миллионагара 111 миллионага кхоачаш, тха — 1655 тоннагара 2091 тоннага кхоачаш, колхозашкеи совхозашкеи доахангара йоаккха шура 987 килограммагара 1983 тоннага кхоачаш дукхагlа хилар. хlара устагlанна тlера доаккха тха — 2,9 килограммагара 4,2 килограммага кхоачаш.

1958 шера лаьттанцареи хьайбашкареи яьккха ерригa продукци 117 миллион сома маьха хилар (1961 шерарча маьхий масштабаца лаьрхlача).

Белгалдоаккхаш а хоза, хет, семилетка шерашкеи (1959 шера денз 1966 шерага кхаччалца) кердача пятилетка хьалхарча шереи ялатий боахам дегlакхувлача дикка доккхий толамаш даьха хилар. Эггара чlоагlагlа ялат хьийкъача 1958 шерал а тlехбоалаш, цlаккха а ца хиннача тайпара лакха хьувкъам кхебир колхозашеи совхозашеи 1966 шера.

Хlара гектара тlара 18,2 центнер ялат даьккхад республике, хlаьта дерригa а дlалаьрхlача 447 эзар тоннага кхаьчар. Из 2,3-зза дукхагlа да Сийлахь-боккха Дай-мехка тlом хьалехьа хинначул. хlаьта 1953 шерарчул — 2,6-зза дукхагlа. 140,8 эзар тонн ялата кийчйир 1966 шера, 1940 шера 72,5 эзар тонн мара ца кийчъяьча.

Дерригa доаккхаш дола ялат дукхагlа доах керттерча даькъе хьувкъам лакхбара чотах. Нагахьа санна тlом хилалехьарча хана (1940 ш.) хlара гектара тlара 6,7 центнер. 1953 шера 7 центнер яьккхаяле, 1966 шера хlара гектара тlара хьувкъам 18,2 центнерага кхоачаш лакхбелар.

Валовии товарнии ялат дукхагlа даккхара къаьстта дика аьттув баьккхар юртбоахама производства дерригa доакъош дегlаахара массе оагlорахьара стимулировани яраи юртбоахама продукташ кийчъяра система тоаяраи лоархlаме гlулакхаш чакхдаьхача КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленума решенеша. Нийса, овлангара денз керда йола решени кораяьй КПСС Центральни Комитета: продукци эцара план пхе шера хувца ца луш юе, хlаьта мехка эггара чlоагlагlа эшаш йола продукци дукхагlа яхареи планал совгlа йохкареи маьхаш лакхдарца стимулировани ю.

Алхха цхьан гурахьа дувча кlин закупочни маьхаш лакхдарах кхы тlа а 813 эзар сом кхаьчар колхозашкеи совхозашкеи 1965 шера.

Ялата боахам хоадамболлаш дегlабоалабир лаьтта леладара культура беррига боарам лакхбаро. Масала, 1962 шерачул 5-зза дукхагlа минеральни удобренеш тайсар кхашка колхозашеи совхозашеи 1966 шера. Царех аханел совгlа йола удобренеш ялата культураштa тайсай. Тоаеннай минеральни удобренеш тессара технологи, уж хlанз керттерча даькъе агрохимически картограммашка хьежжа тесс.

Алхха 1965-чеи 1966-чеи шерашка хин боахамеи мелиоративнии гlирсаш хьалдарга дlадахийтар 13,5 миллион сом совгlа паччахьалкхен ахча. Хьувкъам лакхбар духьа къовсам а лоаттабеш, колхозашеи совхозашеи кlезиг-дукха тоадаьл фу lалашдара гlулакх. Бlаьстан юхье юв культураш шерагара шерага кlезигагlа дlаюв бlаьстан юхье оахача лаьтташка.

Оасарца къовсам лоаттабара химически средстваш дукхагlа юкъекхахьа яьннай колхозаши совхозаши. Ялаташ хьувкъадара чlоагlа аьттув баьккхаб кхыйолча агротехнически мероприятеша а. Царех лархlа дезаш да ялата культурай маьхегlа дола сорташ юкъедоаладар а.

Ялаташ кхедеча кlезига бац къахьегама хьокхам гойташ бола производства новатораш.

Юртбоахама продукташ дукхагlа яхареи кийчъяреи даькъе толамаш дахарахи балха овсарле лакха йолаш техниках пайда эцарахи СССР Лакхехьарча Совета

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН ЮРТА БОАХАМ!

КАРАГIДИЙННАРАШИ ДЕ ЛЕРХIАРАШИ

ДIадахача ворхI шера дикка толамаш даьхар Нохч-ГIалгIай АССР-е комсий боахам дегIабоалабеча. Комсаш леланра даькъе Российски Федераце хьалхарча моттигех цаI я вай республикага.

1954 шера Нохч-ГIалгIайчен территоре тIа 624 гектар мара яцар, комсаш, хIаьта 1967 шера 20,6 эзар гектар лаьтта дIалаьцад цар.

Цу шерашка валови йоаха комсаш 14,5 эзар тоннагара 84 эзар тоннага кхоачаш дукхагIа хилар. хIаьта 1966 шера паччахьалкхенга ехка комсаш 81 эзар тонн яр, 1953 шера 4,3 эзар тонн мара ца ехкача.

Комсаш дIаюви дола лаьтта шерлу доккхийча специализированни боахамашка комсаш лелаелга вIаштIехьлаккхарна. Республике комсаш лелаяра специализаци яь я Наурскии, Надтеречнии ши районо, вIашагIъелдай Федераце эгтара а йоккхагIчарех йола 17 комсаш лелаю совхоз, царех дукхагIа ярашка комсаш тIайолаш 1500—1800 гектар лаьтта да. Масала, Наурски районерча «Наурский» яхача совхоза 1779 гектар комсаш я. «Советская Россия» яхача совхоза—1640 гектар, «Калиновский» совхоза 1680 гектар, Ленина цIерагIча совхоза 1800 гектар.

Укх тIеххьарча шерашка колхозашкеп совхозашкеи дикка дукхагIа комсаш йоахе а, бахача нахан промышленностан чIоаггIа тоъац из боккха мах бола продукт. Цулухьа укх пхе шера боккха болх бе беза комсий бешамаш дукхагIа хилийтараи комсаш дикагIа хьувкъийтараи.

1970 шера Нохч-ГIалгIай АССР хила еза 27 эзар гектар комсаш, хIаьта валови чуэца комсаш 110 эзар тоннал кIезигагIа йоацаш хила еза.

Промышленни хьакъехьа комсий боахам дегIабоалабе беза комсаш дIаювлга комсий совхозашка дIахо а дегIадоаладара новкъа, эгтара хьалхарча аргIана ялата боахам дегIабоалабара кIезига пайда луш дола лаьтташ карадерзадара чотах а доаладеш.

ГIомарах долча лаьтташка комсаш дIайогIаро йиш хулийтаргья ялатан кхыча мах болча технически культураштеи эша лаьтташ мукъадаха, ховш ма дий гIомарах долча лаьтташка уж культураш кIезига пайда луш хилар. Нохч-ГIалгIай АССР-а територе тIа гIомарах дола 500 эзар гектар лаьтта да.

Юрта боахама кхыча доакъошка диллача боккха пайда луш хилар комсий боахам, гIомарах долча лаьтта боккха пайда луш хила йиш я. цо новкъостал дергда республика юрта боахама кхоачамаш дукхагIа хилийтара.

Совхоза коллективаша болх дика а беш агротехнически дикагIча ханашка кхоачашдир комсашта деш дола бIаьстан-ахканара балхаш, комсаш дика а хьувкъайир.

ХIанз комсаш чуэцаш латт. Планах 66,8 эзар тонн чуя лаьрхIача 1967 шера 10 октябрь тIакхоачаш 44,2 эзар тонн чуенай. Комсаш дIахо а чуэцаш латт.

Балха тIехьа Iалаьмате дика толамаш доах «Новогрозненский» яхача совхоза звеньевойс Ахматов Титус. Ший звенос леладеча 37 гектар хулача лаьттан хIара гектара тIара 1965 шера 31 центнер лькккхар цо, хIаьта 1966 шера — 40 центнер. ХIаьта укх шера а дока хьийкъай пуи комсаш. Наурски совхоза бригадира Р. И. Белинкос ший бригада леладеча 53 гектар хулача лаьттан хIара гектара тIара дIадахача шера планах 53 центнер яккха йоагIача 68.4 центнер комсаш яьхар. Дукха ба цу тайпара бола хьалха латта производственникаш.

Укх шера хьалхарча ах шера Ерригсоюзни социалистически яхьа итогаш еш вай совхозий цхьайола коллективаш дика къахьегаш я аьнна белгалъяьха я.

Наурски комсаш лелаеча совхоза (директор Л. С. Закутняя) коллективо кхоалагIа моттиг яьккхай 3500 сом ахчан преми а эцаш. Братски комсаш лелаеча совхоза (директор Болтаков) коллективана кхоалагIа моттиг хьожаьй 1400 сом ахчан преми а луш. Белгалбаьккхаб Калиновски комсаш лелаеча совхоза (директор Фесенко) дика болх. Кхачан промышленноста болхлой союза обкомой объединенен решенех Наурски комсаш лелаеча совхоза коллективана карара кара тела Ще байракх еннай. Новогорски комсаш лелаеча совхоза коллектив Нохч-ГIалгIай АССР-а сийлен Доска тIа яьккхай.

Шу долалуча юххье денз объединене ерригача предприятешта шоай низ тIабахийтар 80.000—100.000 тонн лоархIам бола комсаш чакхъяхара.

1965—1967 шерашка юххьанца комсаш чакхйоаха керда пхиъ завод йиллай «Комсомольский», «Победа», Калининеи, Кировеи цIерагIча, «Новогрозненский» яхача совхозашка. Цу заводаша хIаране укх шера чакхйоахаргья 1500—6500 тонн комсаш.

Наурскии Калиновскии комсий заводий, «Советская Россия» яхача а В. И. Ленина цIерагIча а совхозий заводий мощносташ шеръергья.

Комсаш чакхъяхара предприятей мощносташ шеръиреи комсий материалаш чуетта а уж лорае а эша емкосташ хьалъиреп наькъаца мегар комсаш чакхйоахача предприятешта комсаш шоай ханнахьа хьачуэца а дуккха комсаш чакхъяха а. Комсий заводаша толамца кхоачашйир промышленни продукци яккхара планаш. Объединене предприятеша кхоачашъяьй 9 бетта йоагIа валови продукци арахецара план 106 процент.

Объединене ерригача предприятеша кхоачашйир товарни продукци арахецара план, хьоккхамашка диллача цар план кхоачашъяьй 109 процент. 1966 шера балха итогаш йича «Грозвино» яхача объединене предприятешеи совхозашеи Iоаяьй 11 миллион сома накопленеш. Объединене совхозаша планал тIехболча пайда чотах совхозаш чIоагIъяреи шеръяреи йоккхий фондаш Iоаяьй.

Комсаш чуэцача совхозашта доккха новкъостал ду дешара заведеней студенташа. Уж я мехкдаьтта институт, педучилище, медучилище, профтехобразоване училищаш, Нохч-ГIалгIай автотранспортни объединени, кхыяраш. Комсий боахам дегIабарца чIоагIъеннача районашка, Шелковской района бурунни лаьтташка вIашагIтехай бурунни гIомарах дола лаьтташ карадерзадеш йола комсаш лелаю опытни совхоз. Цун хIанзе 3 300 гектар гаргга дIаегIа комсаш я.

ГIомарех долча лаьтташка беча балха практико хьахьекхар цу лаьтта комсаш дика хулаш а дика дегI лахьаш а хулга. ДIаегIача комсашта дика гIулакх дича, удобренеех мабоагIара пайда ийцача цига комсаш дика а хьувкъаргья, мерза а хургья. Цу боахама лара тIа «Гипроспиртвино» яхача института специалистий бригадо баьча техкамо хьахьекхар, гIомарех долча лаьтташка промышленни лаьрхIа дукха комсаш дIаювгIа йиш йолаш хилар.

Институто беш болча хьехамах цига кхы тIа а 800 гектарагара эзар гектарага кхаччалца лаьтта хургдола 11 комсий совхоз йилла еза, нарех ялх колхоз Наурскии пхи совхоз Шелковской районашка а хургйолаш.

ГIомарах долча лаьтта комсаш дегIаяхкараи кхачараи эша дика лаьттан-климатически хьалаш да.

Дукхача шерашка беш ба комсий къоначa беша комсий кIотарг дикагIа хьахилийтараи комсаш дикагIа хьувкъийтараи бола болх, хIаьта иштта Iомадеш да дикагIа хьувкъаргйолчеи дикагIчеи комсий тайп-тайпара сорташ а.

Баьча бадхо хьагучадаьккхар гIомарах долча лаьтта комсий цхьадола сорташ дIадегIа мегаргхилар. Иштта дола сорташ да: Рислинг, Пино-гри, Каберне, Саперави, Ркацители, Ще бос бола траминер, Мускаташ, Тербаш, Ще терский, Португивер, Шасла, Сильванер, кхыдараш а.

1964 шера опытни участке дIаегIар бIарчча коллекци хула комсаш, хIанз уж 26 сорт да. Шу массаза доал комсий коллекцена тIакхетаргда керда сорташ, Царна тохкамаш дергда, царех эгтара дикагIа яраш гIомарах долча лаьтташка лелае мегаргья.

Комсаш дIаера гIомарах дола лаьтташ карадерзадара беш хинна 4 шера баь беррига болх бир юкъарчал доанцаш «Грозвино» яхача объединене кулгал а деш, хIаьта иштта «Бурунний» яхача опытни совхоза специалисташа а кулгал а деш. Республике гIомарах долча лаьттаех комсаш дIайогIара пайда эцаргболаш опыташ яра чIоагIа терко тIаяхийта йоагIаш я.

ВорхI-бархI шу ха йолча Нохч-ГIалгIай комсаш лелаеча къоначa боахамо толамца къовсам лоаттабу дикагIа йола комсий продукци арахецара. Цудухьа ший бахьан доацаш дац вай предприятешта марках дола ялх тайпа чхьагIар арахеца бокъо ялар.

Нохч-ГIалгIай комсаш лелаяра боахама исторе чухь эгтара хьалха укх шера городе Тбилисе хиннача дуненхалкъашта юкъерча чхьагIар гойтара конкурсе дIахьувкхаш хилар вай чхьагIарий пхиъ образец. Цо пхенне а медалаш яьхар. Уж дар: «Наурский десертни», «Сильванер терски», «Ркацители», «Терски ркацители» яха столови чхьагIар, кхыдараш.

Цу чхьагIарий иштта боккха мах баро предприятей коллективаш декхарийла ю чхьагIарий заводской марка сий лакхдара тIехьара социалистически яхь шерагIа йоаржае.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара юбилея сийна шоаш тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара беррига шоай низи опытни дIалургья объединене коллективай предприятеша.

Ш. САГАЕВ,
«Грозвино» яхача производственно-совхозни объединене начальник.

ЦИФРАШИ ФАКТАШИ

Хьалха тIехьабиса, бокъабенна хинна Нохч-ГIалгIайчен юрта боахам лакха товарни, механизированни социалистически производство а хинна дIаэттаб. ДIадув лаьтташ 288 эзар гектарагара 461 эзар гектарага кхоачаш дукхагIа хиннад, карадерзадаьд комсаш, шекара свекла, тхьамка, дуга, ялата бобови яраш санна йола культураш кхеелга.

ХIанз республике я тIехдикача юртбоахама техникацеи 7 эзар болча механизаторий отрядацеи кийчъянь 52 колхози 53 совхози.

1953 шераца нийсдича шоззеи ахаззеи дукхагIа даьккхад ялат 1966 шера, баьцадараш — 2-зза, дулх—1,5-зза, шура — 3-зза хIана якккхаяц аьнна, фуаш — 62,4-зза, тха—31 процент.

Гурахьа дувча кIи Нохч-ГIалгIайчене 1922—1933 шерашка гектара тIара 6,7 центнер йоалар, хIаьта 1966 шера республика боахамаша хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 18,2 центнер чуера.

Нохчийчене эггара хьалхара трактор 1922 шера кхаьчар. ХIанз республика кхашка балхаш деш 15 говра низ бараш лоархIаш 10 эзар гаргга трактори цхьа эзар гаргга комбайни я.

Революци хилалехьа Нохчийчене веррига а кхо агрономи цхьа ветеринарни фельдшери мара хиннавац. ХIанз республика боахамашка болх беш лакхареи юкъареи образовани йолаш 1385 агроном, 572 зоотехник, 186 ветеринарни болхло ва.

1930 — шера республика боахамаша 24 эзар тонн ялат чудера хIаьта соакка совхозийи колхозийи кхашка кхедаь ялат 434 эзар тонн дар.

Колхозий керттера средстваш 1933 шера денз 1936 шерага кхаччалца 1,5 миллион сомагара 200 миллион сомага кхаьчар.

1936 шера вай республике керттерча даькъе коллективизаци яь яьлар.

1965 шера мартовски Пленум хилар. Пленумо юртбоахама экономика айяра чIоагIа лоархIаме мероприятеш тIаийцар.

Алхха цхьан гурахьа дувча кIи закупочни мохьаш лакхдарах кхьтIа а 813 эзар сом ахча кхаьчар колхозашкеи совхозашкеи 1965 шера.

1962 шерарчул 5-зза дукхагIа минеральни удобренеш тIайсар соакка колхозашеи совхозашеи кхашка.

Укх шера 31 колхоз духьалара банковски кредитовани ярга яьккхай. Боахама чурча расчета элементаш юкъейихьай 151 кхаш леладеча бригадеи 103 хьайбаш леладеча фермеи.

1964 шерачул 1,5-зза дукхагIа ахча деннад колхозашта 1966 шера цар хьийгача кьих.

ЯЛАТ ХЬУВКЪАДИР

Урус-Мартана района Мичурина цIерагIча совхоза шоллагIча отделене кхаш леладераша хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 25 центнер гурахьа дув ялат, 27 центнер хьажкIа, 340 центнер шекара свекла чуийцай, цIей сийна тIаийца декхараш тIеххоачашдаьлга.

А. АЛБАНОВ.

КХЫ А ДИКАГIА КЪАХЬЕГАРГДА

ВIаштта ши цIей дездерга тха колхоза къахьегамхоша укх шера—Октябра ах бIаь шу дизари боахам вIашагIбелла итт шу дизари. МалагIча къахьегама толамашца накъаболх уж дезача цIейна? Шоай юбилейни декхараш тIеххоачашдаьд ахархоша. Iалама хьалаш аьттув боацаш хиннадале а дика хьувкъаяьй ялатеи технически культураш.

Колхоз вIашагIъеллача денз укх шера санна дика хьийкъаяц юртбоахама культураш. Ялат хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 25,1 центнер даьлар. Из вIаштIехьдаьннад лаьтта леладара культура лакхъяр бахьан долаш, минеральни, органически удобренех бизза пайда эцарах, хиш декха лаьтта дикка шердарах.

Гектара дика хувкъаяьй кхаш леладераша укх шера технически культураш. ХIара гектара тIара, планах лийрхIар 190 центнер мара йоацача 350 центнер яьннай шекара свекла, хIаьта генараш — 11 совгIа центнер. Итт шера колхоза экономика дегIаяр хьахьокх укх цифраша. 1957-ча шера хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 56 центнер шекара свеклаи 3,4 центнер генараши чуийцар. Цу цифраша хьахьокх юртбоахама культураш кхеяра агротехника мелл айннай а.

Социалистически декхараш дика кхоачашдаьд шекара свекла кхееча Джабраилова Марема кулгалдеча звенос. Из маьхера культура кхеера план массехказа тIеххоачашъяьй цар. С. Тарамовас, К. Исаевас хIара гектара тIара 550 центнер шекара свекла чуера.

Юбилей сийна дика къахьегама толамаш даьхад механизировании звено кулгалхо волча Решидов Ширване а. Генараш кхедерашта хьалхалатта опыта школа я Решидова звено кхаш. ХIара гектара тIара 15 центнер генараш — иштта да хьийгача къих хьахиннар.

Юртбоахама культураш хьувкъарца хIара шера лохлу уж кхеярга дIабода мах, боахама доход лакхлу. Укх юбилейни шера хIара гектара тIа кхедаьча кIих 192 сом пайда хургба тха боахама, хIаьта, генарех — 189 сом, шекара свеклах — 727 сом.

Боахама эггара пайданегIа йола культура я укх тIеххьарча шерашка оаха дIаде доладаь дуга. Шерагара шерага шерду оаха из культура дIаюв лаьтта. Укх шера 370 гектара тIа дийнад дуга. ХIара гектара тIара 1560—1570 соч доход яаар дог доах оаха, хIана аьлча, дуга дика хьийкъад.

Укх юбилейни шера 900 эзар сомага кхаччалца лакхъе лерхI оаха боахама доход. Цу гIулакхо аьттув хулийтаргба колхозе кхы тIа а доккхий культурно-бытовой балхаш де. Укх шера а тхоай чотах хьал а яь эксплуатаце дIаеннай оаха 640 дешархочоа лаьрхIа школа, Азмат-Юртара школа 160 моттига шеръяьй. Хьалха цу юрта бахача наха чIоагIа хало оазар хий ца хиларах — хIанз артезиански гIув яьккхай цига. Хипровод йиллай Энгель-Юрта а. ХIаьта хьалъеш латт 300 моттига йола йоккха клуб, 50 бера лаьрхIа берий беш.

Цу тайпара толамаш дахарах Нохч-ГIалгIай КПСС обкомо, Лакхехьарча Совета Президиумо, Министрий Совето памятни байракх тхоашта хьожаярах боккха кхаъ хиннаб тхона. Цу совгIато тхо тIахьех кхы а дикагIа толамаш дахара.

У. ОСМАЕВ,
Гудермесски района «Октябра 40 шу» яхача колхоза председатель.

Хьинаре хьаду беркат

Къахьегама лакхарча толамашца накъаболх Октябра 50 шу дузача цIейна тха бригада кхаш леладераш. Юбилейни шу долалуча хана лакхара социалистически декхараш тIаийцадар коллективо. ХIанз юртбоахама культураш чуэцара балхаш йистедовла доахкача хана дувца йиш я бригада коллектива карагIдаьннараш.

ТIаийцача социалистически декхарашка хьежача хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 22 центнер кIа, 26 центнер хьажкIа, 13 центнер гидуаргаш чуэца декхарийла дар тхо.

Ала йиш йолаш да коллективо тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдеш латтилга. Ялат чуийца баьннаб бригада механизатораш. Хаоттам во боллашехьа лоаццача хана из болх чакхбаккха вIаштIехьдаьлар комбайнерий Халин Павла, Никитин Григоре. Сезонни норма 270 гектар йолча, царех хIаране 420 гектара тIара хьувкъам чуийцаб, хIаьта бархI эзар центнер ялат а аьрдад.

Мишта хьувкъам кхийнаб юбилейни шера бригада кхашка? Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 24,7 центнер кIа чуийцаd оаха, хIаьта планага хьежача паччахьалкхенга 7000 центнер кIа дохка дезача декхар 9860 центнер хилар. Дика хьахиннай ялата лаьрхIа дIайийна хьажкIа а. Из кхееш яр Халин Виталий, Гурьев Александр керте латта звеной коллективаш, хIара звенос леладеш 125 гектара тIа дIайийна «Одесская-10» яхача сортах йола хьажкIа яр. ХIанз тхоай беррига низаш тIадахийта из чуэцаш да тхо. ЛийрхIачул дикка лакхагIа хьувкъам кхебаьб кхаш леладераша, хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 39 центнер чуэц из культура.

Пхийтта гектара тIа шекара свекла кхею Соседская Надеждас кулгалдеча звенос. Дукха къахьийтар цар цу маьхерча культурана деррига гIулакхаш де гIерташ. Зехьа довизар цар даьр. Из хьахьокх хIанз чуэцаш латтача хьувкъамо. План 150 центнер йолча хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 320 центнер мерза овлаш чуэц звено членаша.

Дика хиннаб хьувкъам бIаьстан юхье дIайийнача культурай а. Укх шера эггара хьалха дIабийнабар оаха кен, хьалхарча опыто хьахьокх агротехнически бокъонаша дIадехкача тайпара деррига гIулакхаш деш хилча цу культура лакха хьувкъам кхебе йиш йолга. Кен дIабийнача бIаь гектара тIара юкъера лаьрхIача хIаране тIара 21 центнер чуийцаб из. ТIадоагIача шерашка а из культура дIае дага да тхо.

ЛоархIаме декхараш кхоачашдеш ба укх деношка бригада механизатораш. ДIаювш латт гурахьа юв культураш, оахаш да зяба лаьрхIа лаьтта, уж деррига балхаш комплексно ду бригаде. Ялат дIадувш ба бригада дикагIа бола механизатораш Гурьев Александр, Тришин Тимофей. Массехк шу да цар из болх бу. Йоккха опыт йолча цар лакхарча темпашца, качество дика йолаш болх бе вIаштIехьдоал. Норма 14 гектар йолча цар сменах 20—22 гектара тIа ялат дIадув. Деррига бригаде дIаде дезар 590 гектар гурахьа дув ялат да, из болх чакхбаьккха довла доахк тхо. Гурахьа ювча культураштa лаьрхIа лаьтта аха доладалалехьа кхашка суперфосфат тессар хIара гектара кхоъ центнер кхоачийташ. Укх шера хьажкIа, борц, гидуаргаш кхеьча лаьтта дIадув оаха ялат.

1100 гектара тIа дIае еза бригада бIаьсти юв культураш, механизатораша лаьрхIад бIаьсти аха цаI гектар ца юташ из деррига лаьтта доаццача хана аьха дакха. Социалистически яхье къаьстта белгалбаьннаб трактористаш Гриценко Демьян, Правоторов Андрей. Сменни норма 4,6 гектар йолча цар хIаране 9—10 гектар лаьтта оах.

Бригада механизатораш декхарийла ба № 3 йолча шурий-товарни ферма доакъарца Iалашъе. Iалаьмате дика вIаштIехьдаьннад из гIулакх укх шера. Планага хьежача 450 тонн йол Iалашъе езача, хIанзле аргIаш даь дIаоттаяьр 580 тонн я. хIаьта хIанз кхозлагIа люцерна хьокхаш ба механизатораш. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийтаргда кхы а 150 тонн совгIа йол Iалашъе. Иштта тIеххоачашъяьй силос Iалашъяра план а. Планага хьежача 4 эзар тонн силос йолла езаш хиннача хIанзле 6,4 эзар тонн силос Iалашъе вIаштIехьдаьннад бригада механизаторий. Белгалде деза цар бархI эзар тонн силос йолла дош денналга. Из дош кхоачашде ерригa торонаш я, хIана аьлча хIанзчул тIехьагIа чуэца езаш дукха силоса лаьрхIа хьажIа я бригада кхашка.

Иштта да тха бригада кхаш леладераша Октябра 50 шу дузача цIейна кийчду къахьегама совгIаташ.

М. ТЕМЧЕНКО,
МалгIабина района «Кавказ» яхача колхоза йиъалгIча тракторно-полеводчески бригада кулгалхо.

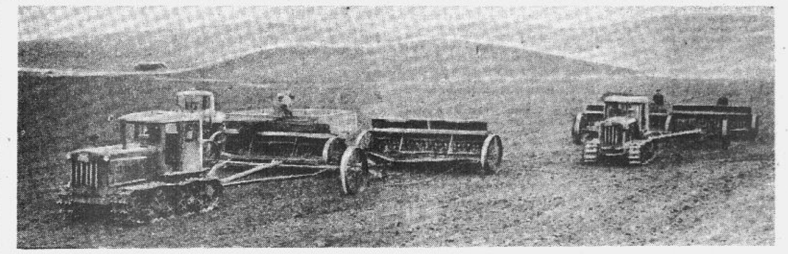

Сихбенна кхашкара балхаш чакхдаха гIерташ боахк Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза кхаш леладераш. ХIанз ерригa зябь аьха боалаш латт уж, дIадувш латт ялат а.

Ялат дIадувш я трактористий Морозов Георге, Зайцев Юре, Сухоруков Артема агрегаташ. Цхьаккха сахьат ха йоаяц трактористаша. Иштта дика бу болх сеяльщикаша Г. Саблина, А. Толкачева, А. Андрианова. ДоагIача боараме кIоарга лаьттан кIал доакх цар фу.

СУРТА ТIА: агрегаташ ялат дIадувш йоахк.

Президиумо 1966 шера 23-ча июнерча Указаца Советски Союза орденаши медалаши елар производстве хьалхалаттача 213 сага, специалиста, юрта боахама кулгалхочa болхлочoa.

1958 шера денз дIае йолаяь шекара свекла кхеяра аьттув бола хьалаш да Нохч-ГIалгIай республике. Цу юкъе 1,3 эзар гектарагара 11.0 эзар гектарага кхоачаш дукхагIа хиннай дIаюв шекара свекла, деррига чудахьа овлаш — 20.5 эзар тоннагара 221,4 эзар тоннага кхоачаш, хIара гектара тIара хьувкъам — 160 центнерагара 198 центнерага кхоачаш.

Шекара свекла кхеярах тоъал дукха пайда боал колхозаштеи совхозаштеи. Массе тайпа системах йолча совхозашка 1966 шера баьнна пайда 665 эзар сом хилар, колхозашка — 131 эзар сом.

ЛоархIаметIеи пайданегIеи долча доакъоех цаI а хиина республика юртбоахама производствана чIоагIа юкъеденад свекла дIаювлга.

Дика дегIаухаш латт республике тхьамка леладелга. Планах 400 тонн мара гулъе ца езача метте. 1963 шера 504 тонн тхьамкий лист гулйир. 1966 шера — 520 тонн. Укх шера 700 тоннал кIезигагIа йоацаш тхьамкий лист гулъергья.

Агротехника йизза чакх а йоахаш тхьамка кхедар чIоагIа пайдана хилар теркал а деш, республика лоаман районий колхозашка тхьамка кхеделга дегIадоаладар цар экономика айергйолча керттерча средствaех цаI лоархI хIанз.

Советски Iаьдал латтача шерашка дикка дегIаденад баьцадараш кхеделга. Масала, нагахьа санна 1913 шера баьцадараш дIадуви 1,3 эзар гектар мара хиннаеце, 1966 шера уж тIаделаш 7,8 эзар гектар яр. Алхха тIом дIабаьнначул тIехьагIарча хана хIара гектара тIара баьнна баьцадаарий хьувкъам шозза хIана баланзар аьнна лакх а бенна. 1966 шера 123 центнерага дIакхаьчар. 1940 шера 65 центнер мара ца хиннача метте. ЧIоагIа лакхъеннай баьцадаарий товарность. Деррига чудахьаш дола баьцадаараш 1940 шерагара 1967 шерага кхаччалца йолча хана 1,9-зза дукхагIа а хиина. кийчдаьраш 2,7-зза дукхагIа хилар.

ТIа-тIа чIоагIагIа дегIаух вай республике комсий бешамаши сомий бешамаши лелаелга. 1958 шерагара 1966 шерага кхаччалца йолча хана беррига гулбаь сом 2-зза совгIа дукхагIа хилар, хIаьта комсаш — 20-зза хIана хилаизар аьнна. Сомий бешамаш тIайола лаьтташ 8,2 эзар гектарагара 15.4 эзар гектарага кхоачаш дукхагIа хиннад, хIаьта комсий бешамаш тIалраш — 8,4 эзар гектарагара 19,3 эзар гектарага кхоачаш.

Социалистически юрта боахам хьабар духьа партеи дерригача халкъои лоаттабаьча къовсаме общественни хьайбаш леладелга дегIакхувлара денаш массаза а теркама юкъмоттиге хиннад.

1940 шерагара 1966 шерага кхаччалца йолча хана общественни сектоpерa доахан 46 эзар бежангара 152 эзар бежанга кхоачаш дукхагIа хиннад, цу даькъе детта доахан 12 эзар Iаттагара 49 эзар Iаттага кхоачаш, хьакхарч 15 эзарнегара 138 эзарнега кхоачаш дукхагIа хиннай, жаргаьзарийн — 280 эзарнегара 568 эзарнега кхоачаш.

Хувцаеннай юртбоахама производства технически база. ХIанз 1214 эзар гектар долча колхозийи совхозийи кхашка болх беш 10 эзар гаргга трактор я 15 говра низ бараш лаьрхIача, платаш чуийлу 1000 гаргга комбайн. лаьтта оахкеи кхыйолеи чоалхане лакха балха овсарле йола машинаш я.

Хьалха хала, юввоаккхаш хиннача ахархочун къахьегама метте дIаэттай электричество. Хьатташка электрификаци яь я ялат цIендар, доккъадар, тIадоттар санна йола хала балхий процессаш, хьайбай боахаме шеррача масштабах юкъекхувлаш я хий мелдара, доакъараш декхара, помещенеш цIенъяра, кхыча балхашта механизаци ю процессаш.

Социалистически индустриализаце эргабаьккхар юрта боахамера къахьегам, колхозни юрта хьахиннай хьалхарча юрта йовзаш ца хинна итташ керда профессеш. Алхха 1962-чеи 1966-чеи шерашта юкъерча хана республика юрта боахамера лакхера образовани йола специалисташ 1,4-ззеи юкъера образовани яраш 1,2-ззеи дукхагIа хиннаб. Веррига а юртбоахама производстве болх бер 3198 специалист ва. цу даькъе, 1385 агрономи 572 зоотехники, 655 инженер, техник, механик, 586 — ветврачи ветфельдшери.

Юрта боахам дегIабоалабеча юкъе доккха дакъа лаьцад производства новаторашa. Царна юкъера эггара хьалха цIераш яха еза Социалистически Къахьегама Турпалий Сунженски района «Победа» яхача колхоза председатела нов. В. И. Емельянова, Грозненски района № 3 йолча совхоза директора нов. А. А. Маликова, Наьсарен района Аьлти-Юртарча отделене доярка нов. Л. Барохоевай, «Гудермесский» совхоза свинарка М. Цапок, Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза тракторно - полеводчески бригада бригадира Оал. Кагерманова, Шелковской района «Шелковский» яхача племовцесовхоза боккхагIа болча жа Iуний У. Амитовеи Н. Эсмухамбетовеи, Шаьла района «Джалка» яхача совхозерча Ш. Аюбовайи Т. Муслиевайи.

Советски Iаьдал латтача шерашка республика колхозхоша хьалдаьд культура итташ цIеношь, берий бешамаши ялешии, банеш, чуIе цIенош. ДукхагIа хиннай Iилма - тохкама учрежденеш.

Хьалха эгтара дукхагIа маьждигаши шейхаши бола мохк хиннача Нохч - ГIалгIайченга хIанз доккхал де йиш я школаши библиотекаши дукхагIа хиларах. ший писателий книжкаех, беррига мехка дукха езаеннача Эсамбаев Махьмуда искусствах. бахача наьха хIара итт эзар сага лоархIаш вай 13 лор хиларах — Индерчул 6-зза дукхагIа. Турцерчул 4-зза дукхагIа, США. Англи, Франци, Япони санна долча дегIадаьхкача капитала мехкашкарчул дикка дукхагIа. Юрташкарча библиотекай фонд 2 миллион томал тIех я.

Дика бах тахан кхашкареи фермашкареи къахьегамхой. Сийрдача вахаро къахьегама керда толамаш дахара дегаш ураувттаду цар. Октябра 50 шу дизара сийна лелаеча яхье доккхагIа дола декхараш тIа а ийца лакхача творчески хьинарца къовсам лоаттабу цар уж кхоачашдар духьа.

Паччахьалкхенга гурахьа дув кIа дохкара план 167 процент кхоачашъяьй, мукх йохкара — 100 процент, горох йохкара — 125 процент. Республика ерригача районашa тIеххоачашъяьй ка бола ялаташ дохкара план.

Юбилейни шера декхараш кхоачашдар духьа яьржача яхье толамаш даьхад хьайбаш леладеча фермай болхлоша а.

Ханал хьалха 113 процент кхоачашъяьй тха дохкара шера план, фуаш дохкара — 102 процент. Соахкарчул лакхагIча темпаех дохкаш латт дулхи шуреи.

ХIанз укх юбилейни шера декхараш кхоачашдар духьа лоаттабу къовсам чакхбоаккхаш а 1968 шера 500 эзар тоннал кIезигагIа доацаш ялат даккхара кIийле кийчъеш а я колхозаши совхозаши.

Шоай ханнахьеи йоа ца еши тIехьакхача культураш чуэцарах, лаьттанцара йоала продукташ кийчъяра планаш кхоачашъярах, 1-ча ноябрал тIехьа ца доалийташ гурахьа дув ялаташ дIадийна дахарах, бIаьстан юхье дIаювргйолча ерригача культураштa 15-ча ноябрал тIехьа ца йоалийташ зяб ахарах, общественни хьайбаш дикеи диза долаши Iангара доахилга Iалашдарах латт декхар.

ЧIоагIа дог тийша хила йиш йолаш да, советски сага хьал-торо айяра Коммунистически парте даим еча йоакхонна жоп а луш, юртбоахама производства деррига доакъош дIахо сихха дегIакхувлара декхараш толамегIа кхоачашдара юртий партийни организацеша, кхашкарчеи фермашкарчеи къахьегамхоша долла хIама дергхиларах.

ХУВЦАДЕННАД ЮРТА СИБАТ

Бер мо кадай Iокхоссавелар менге тIара везткъара ваьнна БатIал. Ше унахцIена, дегIаца низ болаш Iолга хьахайта воаллаш санна аьлар цо: «ХIанзза Наьсарера цIа а цела Iогарахьа ваьннавар со-м».

ТIой-Юрта хьалкхийна а цига ваь а ва Дударов Гетахьажи БатIал. Дика довз цунна зIамига волаш денз ший юрта хинна дика, во. Цудухьа хьожадаьдар тхо цигарча юртсовета председатела Арсаев Дауда из волча.

Кулгаша шаьрьаьча къегача гIажа тIа чIенг IотIа а йилла дувц тхона БатIала.

«Эгтара хьалха укхаза бу теха Кханташа ТIой (цудухьа оал укхох ТIой-Юрт (хьадинвелча укхазара дIагIоргвар, яр яц со ваьха юрт аьнна. Селла эргаьннай ТIой-Юрт, дегIаенай, низбеннаб».

...Гуйран эгтара хозагIлола денош дар со цига хиннараш. Гаьнаш тIара Iолегача дошо гIаташа кхоалаш латтар шера улицаш. Новраш бе а дехка арабаьннабар цIен - ноаной.

ХьалхагIа каг а енна саьргий карташ яьгIача хIанз цIеча кирпишкехи бетонахи яьраш ягIа. ДукхагIа долча коашка асфальт улл, цхьа ков дац къона сомий беш йоацаш. Духхьала дIадахача цхьан шера хьалдаьд укхаза наха шоаш 70 совгIа цIа. Наггахьа мара бIаргагац хьалхара «лабаш» ягIа ах-баьде цIенош. ХьалхагIа лаьтта чуланар дукха цхьаккха порядок йоацаш вIаши гаьна дора цIенош. ХIанз из лаьтта Iа-яха дукха дезац: шортта даа дувха да нахага, хьабе болх ба. Цудухьа хьалха цхьан даь хиннача даькъа тIа кхоъ-диъ цIа ду, улицаш нийслуш латт.

Укх шера цIенош деча наха бархI эзар лист шифер, 11 эзар тхов тIа юлла кирпишк, 50 совгIа кубометр хьу еннай юртсовето.

ТIой - Юртарча мехкарашен исташен лакхача дукъах тIа а доахаш шоаш гIалми тIара мела хий кхихьа ха йицъенна кхоъ-диъ шу да. Улицашка, кошка хи колонкаш ягIа, мелац наха хIанз гIалме чура бIеха хий...

ДагадоагIа, Арсаев Дауда, сов гIадваха бIаргаш а доагаш,—тха юрта газ хьачуюллаш латталга хой шоана!—яьха. Кастта БатIала пишка тIа а лоталургба сийна алиrг.

Сона дагадоагIача хана а уй теха цIенош долаш цхьа дезал ма бацар укх юрта, — яхаш гIадж Iоетт БатIала, — хIаьта моттюврагI долаш 10 цIа ма дацар.

ДагадоагIа айса кхыча юрта хьоашалгIа водаш юрта дIатIакхаччалца айса боза коч тIаьнкIал йоаллаяь, хIана аьлча из ехача кхы хьаэца йиш яцар.

Алш ала ховш нагахьа саг вацар юрта. ТIаккха юртара цхьа саг деша вохийт аьле арадоалар. ХIанз тха юртсовет йолча моттиге пхьегIа тIа нах гуллора. Цига хьавоагIар, престоп деша мала вохийтаргва аьнна. Кхадж тоссар. Из а йиш йолчунга «боагIар».

...БатIала из дувцаш сона дагадехар хьалхарча дийнахьа сайна укхаза бIаргадейна сурт. «Йоккхача» школера (иштта оал укхаза шозза вIаштIаряьча школах) бIарчча зизай морхI хьааракхессача санна хийттар сона. Минот яалехьа еррига шера улица дIалаьцар цаф. Уж дар маьлха ди дена гIаддаха переменах арахьидда бераш. 1560 саг ва уж. Царна хьехаш ва БатIала шоллагIа вола воI Урусхан. Завуч ва из цига.

Дукха кхерам тIалаьттаб ТIой-Юрта граждански тIом болча хана, бакъда, нах духьал лаьттаб.

—«Тахан санна дагадоагIа сона, — йоах БатIала, — Долакх-Юртара Элберд боарз болча белогнардейцаш баьхка хьаэттар. Саг вайтар, юртарча боккхийча нахага шоашта тIабувла йоах аьнна. Дуккха вIашагI а кхийтта хьалдахар тхо. Шоашта зе а ца деш тхо шоай юрташка гIолла тIехьа далийта, тха эскара большевикаш хьа а ба дуьхьал оттаургдац шо йоах акхар, аьлар талмача. Юртаца дагадала дезаш хиланзар тхо. Массане а аьлар тхона са чудоаллача хана моастагI юрта а войтаргвац саг дIа а лургвац аьнна.

Массехк дийнахьен буси лаьттар тIом. Дукха байра цу хана тха юртара дика кагийнах. Царех 40 сона дагавоагIа...».

ТIой - Юртах тилланзар фашистски Германе болабаь тIом а. ХIанз а тIехьа ба укхаза немций самолеташа юрта бомбаш, пулеметаш еттача хана лозабаь дийна нах. Дукха кагий нах белар юрто Советски Армена цу унзарча шерашка.

Хайнад БатIала ший тIехье а ше санна ший юрт, ший Даьхе езаш йолга. Дега тоам хул цунна ший юрта дика хIама хилча, из тоаелча, цун сий даьлча. Цкъа юртсовете веча саьнга латта йоккха цIе байракх бIарга а ейна цун дух тIа валлалца аравалланзар БатIал. Юртарча наха шоай совдола дулх, шура, тха, фуаш паччахьалкхенна дохкарах райисполкомо еннай из, аьлча цун къаьнача бIаргаш чу сийг лотабелча санна хийтар.

ХIара денна почтальонаша юрта дIадекъ 1200 совгIа газеташ, журналаш, сайрийна баьдийрзача электрически лампаша сирда йоккх юрт. 300 гаргга цIагIа хьалсогалу сигалбесса телевизорий экранаш, хIара цIагIа лув радио.

Шоай «Октябра 40 шу» яхача совхозе къахьегаш ба ТIой-Юрта бахача 5000 сагах дукхагIа бараш. ХьалхагIа шерчаца, говраш ца аьха лаьтташ оахаш хIанз бIаь совгIа низ бола трактор, кхыйола техника я укхаза. Районе дикалоархIаш ба ТIой - Юртара ахархой, хов царна лаьттана доал де а цунах пайда эца а. Укх шера а ба уж массарел хьалха. ХIама ца эшшаш планал шозза дукхагIа кIаи мукхи дIаделар цар Даьхенна укх юбилейни шера. ХIанз чуйинна шоай дика хьийкъа свекла, хьажкIаш чуэцаш боахк уж. Свекла шозза дукхагIа дIаяла лаьрхIад цар.

Цунга хьежжа тоалу наьха вахар а. Укх тIеххьарча шерашка юрта хьайийллай йиъ тика, барзкъаш тега мастерской я, йоккха участкови больница, дIадахача шера денз болх беш я 50 моттиг йола бани. Дика да укхазара культура цIа а. ХьатIадоагIача цIейна кийчо еча юртарча артистий оаз хоз цу чура хIара денна. Массехк доккхий сирда цIенош да совхоза центральни усадьбе хьалдаь, йоккхий гIишлош я хIанз хьалъеш латтараш а.

ЦIей дезде кийчлуш я хIанз ТIой - Юрт. Шенлуш латт улицаш, коаш, хьалтохаш латт цIе байракхаш, плакаташ, лозунгаш. БатIал а воаллар шоай коара нах ара а баьха «команда» телаш. Шийна а ший тIехьенна а сердал, беркат, паргIато еннача Советски Iаьдала ах бIаь шу дуза ди дезде кийчлуш ва из а.

М. ЗАНГИЕВ.

Дукха ба вай республика боахамашка Октябра ах бIаь шу дузача денна динача къахьегама толамашца накъаболха доярхаш. Царех я Наурски района Терский яхача совхоза кхоалагIча отделене доярка Завраева Зина. Ше леладеча духхьашха дахкаьча доахах хIаранегара 3100 килограмм шура яникха дош деннадар цо, хIаьта ше денна дош тIехихкхачаш а дир. ХIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 3149 килограмм шура яьккхай.

Октябрь бутт хьайбай продуктивность кIезиг-дукха эшалу ха я, дале а Зинай групперча доахангара дийнахьи буси йоаникха шура вIалла а эшаеннац. Иштта да доярка Октябра кийчду совгIат.

СУРТА ТIА: хьалхалатта доярка З. ЗАВРАЕВА.

И. Пляева сурт.

Доазол дехьара

КЕРТТЕРА ТЕРКО ТIАЙОХИЙТАШ

ВАРШАВА. (ТАСС). ТIоа сегача санна чехка чакхдаьлар Польше советски Iилмахошта, конструкторашта, инженерашта карагIдаьнна Iалаьмате дика керда хIама. Советски космически ши аппарат орбите автоматически вIашиювзарахи вIашагIкъоастаярахи бола хоам массехказа бир Центральни радиои Варшавски телевиденеи гIолла.

Iилмай Польски Академе действительни член волча Михаил Лунца ТАСС-а корреспондентага аьлар, керда советски эксперимент технически карагIдаьнна доккха хIама а да, космически аре орбитальни космически станцеши Iилма лабраторешии вIашагIйоххара хьакъехьа СССР-а Iилмахоша баьккха боккха тIа а ба.

Вовзаш волча польски поэта Генрик Гаворске ТАСС-а корреспондентага аьлар: тахан, дерригача дунен тIара нах Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце ах бIаь шу дизар дезде кийчлуча хана, Советски мехко космосе керда котало яьккхай. Из заман лоархIам бола карагIдаьнна хIама а да шоай Даьхенна, шоай революцена советски болхлоша, техникаша, инженераша, Iилмахоша денна дика совгIат а да.

СОФИЯ. (ТАСС). Советски Союзера сюрприза тIехьа сюрприз кхоач, аьлар вовзаш волча болгарски астронома - геодезиста академика Владимир К. Христова БТА агентствага. Дерригаш а массехк ди мара даьннадац Венера яхача планета тIа автоматически станци йоссаяь, хIаьта хIанз вайга кхаьчад кхы цхьаькха, цецвоаккхаш дола керда хIама: автоматически вIашагIхеттай «Космос-186-и» «Космос-188-и» яха космически станцеш. Сигалара искусственни ши тело вIашка кхачийтар хинна ца Iеш, Iалаьмате чоалхане царна юкъе бувзам лоаттабе вIаштIехьлалар а да из. Советски Iилма - техническа уйлана керда карагIдаьнца заман лоархIам бола хIама да из.

Советски Iилмахойи специалисташи дега гIоз а хинна дезде йиш я Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дизар, аьлар болгарски Iилмахочо. Тхона а царна цхьана дега гIоз хиннай цар даьхача толамех.

ЧЕХОСЛОВАКИ

Эгтара керттера дола керда хIама а хинна дIаэттар Чехословаке Лаьтан советски искусственни спутникаш орбите вIашагIхоттарах Москвера баь хоам. Цунах дукхкхаза а информаци йир Чехословацки радиоси телевиденен. Искусственни спутникаш вIашагIхоттарах «Советски Iилманои техникои яьккха кхы цхьаькха Iалаьмате йоккха котало я из» йоах чехословацки радиос.

ПАРИЖ. (ТАСС). Денале керда карагIдаьнна космически гIулакх — иштта аьлар «Космос-186-и» «Космос-188-и» яха автоматически станцеш автоматически вIашагIхоттарахи вIашагIкъоастаярахи Франс Пресс яхача агентства.

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). КIайча цIагIа космически дешай советник волча Эдвард Уэлша аьннад советски Iилманои техникои космосе яьккха керда котало «кемашта нийса навигационни электронни дIахьожам лоаттабеш хилара Iалаьмате дика теша да».

ЯПОНИ

Советски Союзо Лаьттан искусственни спутникаш космосе автоматически вIашагIъехка хиларах ТАСС-о баь хоам бийса тIехьаяхачул тIехьагIа мара кхачанзар Японе. Цхьабакъда Iуйрийна арадоалача дерригача газеташа шоай хьалхара оагIош хийцар.

«Заман лоархIам бола карагIдаьннар», «Беттага бодача новкъа баькха керда гIа», «Космически станцеш яхкара цикъ хьабийлаб» — ишта мах бир Японски прессо космос тохкача советски наха керда карагIдаьнначун.

«Космос-188-и» «Космос-186-и» яха советски спутникаш орбите вIашагIъюзарах болча хоама йолча комментаре тIа «Майнити» яхача газето язду, космически кемаш дистанционни управленех вIаши гарга а довладаь, вIашагIдувза халагIа да цу кемашка космонавташ а болаш лувзачул яхаш. Хетаргахьа, таьна яц Iалаьмате доккхий космически кемаш космосе урагIа а дахийта, цига уж вIашагIа а теха, космически станци Советски Союзо хьаергйола ха, йоах газето.

Планета кердадараш

СОФИЯ. Социализма гIулакхах, керда общество хьалъяра доккхийча хIамаех чIоагIа тешаш, оптимизм йолаши дог гIоздаьннеи да тха мехка Октябра юбилейна хетадаь мел деш дар, яхаш язду «Работническо дело» яхача газето ший передовой статья тIа. Заводашкеи гIишлош ечеи из деза ди белгалдоах дог творчески айдаларцеи доккхий къахьегама толамаш дахарцеи. Доккхий хIамаш карагIдувл Сийлах - доккхача цIей сийна лаьцача социалистически яхье. Дуккхача коллективаша тIеххоачашъю шоай производственни программаш, болх бе йолайолийт Болгаре доккхал деш йола кедра предприятеш.

Боккхача безамцеи цIенача дегацеи хьеж дерригa болгарски халкъ советски мехкага, дIаькъала дувц Сийлахь - йоккхача революце гIулакх — котдувлаш хьадоагIа социализман коммунизман гIулакх.

ЮБИЛЕЯ СИЙНА

БЕРЛИН. Укхаза Маркс-Энгельс - плац яхача майдане Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара хетаяь Германски Демократически Республика Къаман халкъа эскареи Германерча советски эскара Группаи доакъой парад хилар.

Iуйрийна 10 сахьат даьннад. Берлине дIайолаелар военни парад, цо хьахьеккхар Советски Союзеи Германски Демократически Республикаи герза тIагIоллара дола дохаргдоаца вошал, шинна а мехка эскараш кхотадена хилар, уж къахьегамхошта карагIдаьнна социалистически хIамаш лоралургдолаш хилар. Эзараш болча Берлине бахача наха, улицашка ара а баьнна, дег чура даькъала бувцар вежарашха долча шин эскара бIухой.

ГДР-а Къаман халкъа эскареи Германерча советски эскара Группаи доакъой парадаш хилар Дрезденеи, Магдебургеи, Эрфутеи а.

Росток яхача портови городе ГДР-а тIема — форда низийи ЦIеча байракха ши орден лелаеча Балтийски флотеи тIема кемай парад хилар.

ТУРЦЕРА ДЕЗА ДЕНОШ

СТАМБУЛ. Туркий халкъо белгалдаьккхар Турецки республика дIахкайкаьча хана денз 44 шу далар. Цунца дувзаденна Анкаре, Стамбуле, кхыча городашка военни парадаши демонстрацеши хиннай, хIаьта иштта кхыдола цIей дездеш дола гIулакхаш даьд.

МАШАРА ДЕРРИГДУНЕН СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ДОКУМЕНТАШ

27—29 октябре Ленинграде хилар машара дерригдунен Совета президиума заседани. Цига тIайийцар «Халкъашка бу тIахьехам», «Вьетнамах йола резолюци», «Гаргарча Малхбоалерча хьалах долча деша хьакъехьара заявлени», «Европейски кхерамзлени вIаши леладеча европейски гIулакхийи проблемаех йола резолюци».

Ах бIаь шу хьалха исторе чухь эгтара хьалха машарах дола Декрет дIахкайкадаьча городера—турпалча Ленинградера тхо кхайк машар беза мел болчунга, аьннад «Халкъашка беча тIахьехам тIа». Дерригача дунен тIарча машара кхерам тIалатт, цхьабакъда из лора-м лургба. Цу даькъала гIулакха тIехьарча низ болча боламах дIакхета. Халкъашта мостаргда машар хилийта.

«Вьетнама дешах йола резолюце тIа» белгалдаьккхад США правительство дIахо бе гIерт Къулбехьеи Вьетнамера тIом, чакхдаха гIерт Вьетнама Демократически Республикана духьалара гIаьра гIулакхаш, аьнна. Оаха хьадда харцъю дунен общественностапа дов даккха гIертеи дерригача дунен тIарча машара кхерам тIатоссаргболеи США-с дIакхухьа Iалаьмате бIеха эскалаци. Агресси лелаяра ВIашагIкхийттача Штаташта материальни новкъостал деш правительсташ йолча мохкашка баха берригa дог цIена нах тIахьех оаха цу политикана духьал чIоагIа къовсам лоаттабара.

«Гаргарча малхбоале эттача хьалах долча деша хьакъехьарча заявлене тIа» Машара Дерригдунен Совета президиумо цIаьккха а харцъю израильски агресси. Гаргарча Малхбоале машари кхерамзлеи хилара, халкъаш къаман хьакъехьа шоай лоIаме хилара Iалаьмате боккха лоархIам болаш да израильски тIема низаш цар дIалийцача ОАР-а, Иордане, Сире территорешкара арадахар. Президиумо тIахьех израильски эскараш цар дIалийцача территореш тIара арадахара, ООН-а резолюцеш кхочашъяра тIехьара дерригдунен кампани дIайолаяра.

Европе хIанз эттача хьала анализ а яь, Женеве Машара Дерригдунен Совето (1966 шера) араьккхача европейски кхерамзленах йолча меморандумо беш бола махи ориентации керттерча даькъе нийса лоархI президиумо. «Европейски кхерамзлени вIаши леладеча европейски гIулакхийи хьакъехьарча проблемай Резолюце тIа» аьннад, Европе КВО территориальни статус лораергйолаш, паччахьахьалкхенаш машаре яхилга, дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбара эвалюци чIоагIъергйолаш дерригача машар безача низаша ду гIулакхаш лакхде деза. Территорешта тIагIерташ хилар дIалаккхар, ФРГ-а правительствос ше ерригача Германе цаI йола да лерхIаш хилар дIадаккхар, цо ГДР-ах ший лоIаме йола паччахьалкхе лархIар — уж да машара тIабодача новкъа увтта йоккхий духьаленаш дIайолхаргйола гIулакхаш. (ТАСС).

ТАХАНАРА УЗБЕКСКИ ССР

ТАШКЕНТ. Узбекистански улица куц.

И. Душкина сурт. ТАСС фотохроника.

ДУКХА БЕРАШ ДОЛЧА НОАНОШТА ДЕННА СОВГIАТАШ

1944 шера 18-ча августерча СССР Лакхехьарча Совета Указага хьежжа Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо «Материнская слава» яха орденаши «Медаль материнства» яха медалаши еннай дукха бераш долча неанашта:

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

Ийс бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноанашта I-ча степена «Материнская слава» яха орден:

Адкадива Сепията — цIен-нанна.

Борова Идига Розайна — цIен-нанна.

БархI бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноанашта II-ча степена «Материнская слава» яха орден:

Гишкаева Насой Хадека — консервни промышленноста Нохч - ГIалгIай треста Грозненски сомий-баьцадарий совхоза болхлочоа.

Осканова Халита Аппака — цIен-нанна.

Магомадова Паладена — цIен-нанна.

ВорхI бер даьчеи халкхедаьчеи ноанашта III-ча степана «Материнская слава» яха орден:

Берсанова Майрбика Амината — цIен-нанна.

Мудалова Хадижата — цIен-нанна.

Хамуратова Османа Заграйна — цIен-нанна.

Шовхалова Шабаза Зайбулайна — цIен-нанна.

Ялх бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноанашта I-ча степена «Медаль материнства» яха медаль:

Ажигова Сьме Розайна — цIен-нанна.

Гелядова Роза Абрамовнайна — цIен-нанна.

Пхи бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноанашта II-ча степена «Медаль материнства» яха медаль:

Батаева Вахий Зарайна — цIен-нанна.

Насьянова Нина Михайловнайна — цIен-нанна.

Молихова Дедейла Амержиевнайна — цIен-нанна.

Татаева Салмата — цIен-нанна.

Мусариева Зайнапа — цIен-нанна.

Ужахова Исакха ПаьтIамата — цIен-нанна.

ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

Ийс бер даьчеи хьалкхедаьчеи ноанашта I-ча степена «Материнская слава» яха орден:

Исаева Сауната — цIен-нанна.

Медова Гайсара Рукишата — цIен-нанна.

Хаджимурадова Тайбата — Грозерча станце болхлочоа.

Цечоева Ангий Язайна — Грозненски консервни завода болхлочоа.

Эльбаздунаева Совдата — электромеханически завода болхлочоа.

(ДIахододар хургда).

СПОРТ

УНАХЦIЕНОН СПАРТАКИАДА

С. Орджоникидзе цIерагIча стадионеи «Красный молот» завода спортивни зален массехк дийнахьа нахаддаш яхьаш дIахьош хилар вай республика спортсменаш. «Труд» ДСО республикански Совета цу ухахцIенон спартакиаде дакъа лоацаш хилар бархI эзар гаргга саг.

Спартакиада йолаялале физически культура коллективаша дIайихьача яхье белггала яр «Красный молот» завода спортивни коллектив. ХIаьта спартакиаде а дика хьокхамаш гойтар завода спортсменаша. Волейболах, шахматех, истола тIарча теннисах, яйгача атлетиках кхыдолча а спорта тайпаех хьалхале царга кхаьчар. Цудухьа итогаш йича спартакиада чемпионаш а царех хилар.

Белгалдаккха деза цу тайпарча яхьашка хьалхара моттигаш йоахилга цу заводе традици а хинна дIаэтталга. Цу команда памятни вымпели I-ча степана диплом деннад. Цул совгIа командацара хIаранена совгIаташи Сийлен граматаши еннай.

ХIанз республика берригa а спортсменаш санна дукха ца говш хургйолча Iан замалахьарча III-ча спартакиадага кийчлуш ба «Красный молот» завода спортсменаш.

О. НИКОЛАЕВ.

1967 ШЕРА 7 НОЯБРЕ гор. ГРОЗНЕ КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕМОНСТРАЦИ ЧАКХЪЯККХАРА ПЛАН

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50-гIа шу дизара хетаяь гор. Грозне къахьегамхой города юкъара демонстраци чакхйоаккх 1967 шера 7 ноябре. Демонстраци йолалу Iуйрийна 10.00 сахьат дальча. Болхлойи гIулакхера нахи шоай предприятеш, учреждениеш, организацеш йолча гул а лийя, районни колоннаш вIаштIехьъяха къоастаяьча моттигашка болх.

КОЛОННАШ АХАРА ПОРЯДОК

1. **Байракхаш лелаерий колонна.** 9.00 сахьат доалаш Революце проспекте КПСС обкома сквера юххе гул а лийя, вIаштIехьйоал.
2. **Парте къаьнача ветеранийи къахьегама ветеранийи колонна.** 9.00 сахьат доалаш Революце проспекте КПСС обкома сквера юххе байракхаш лелаерий колоннана тIехьа нийслийя дIаотт.
3. **Физкультурникий колонна.** 9.00 сахьат доалаш Гвардейски улица тIа нийслийя дIаотт. Колонна корта Революце проспекта тIа хул. Из йода байракхаш лелаерий колоннанеи партеи къахьегамеи ветераний колоннанеи тIехьа.
4. **Профтехобразоване управлене колонна.** 9.00 сахьат доалаш Победа проспекта аьрда оагIора нийслийя дIа а этте, Революце проспектагахьа Комсомольски улицага кхаччалца дIайода. Из йода физкультурникий колоннана тIехьа.
5. **Дешархой колонна.** 9.00 сахьат доалаш Орджоникидзе проспекта тIа нийслийя дIаотт. Колонна корта Победа проспектага кхоач. Из йода профтехобразоване управлене колоннана тIехьа.
6. **Октябрьски района колонна.** 9.00 сахьат доалаш Комсомольски улица тIа нийслийя дIаотт. Колонна корта Победа проспектага кхоач. Из йода дешархой колонна тIехьа.
7. **Ленински района колонна.** 9-00 сахьат доалаш Ленина цIерагIча улицагIарча ший моттиге кхоач. Колонна корта Ленина цIерагIча улицерча тIаь юхе хул. Из йода Октябрьски района колоннана тIехьа.
8. **Заводской района колонна.** 9 сахьати 30 минути йоалаш Победа проспекта аьтта оагIора нийслийя дIаотт. Дешархойи Октябрьски районеи колоннаш чакхъяьнначул тIехьагIа колонна корта Гвардейски улица тIа боал. Из йода Ленински района колоннана тIехьа.
9. **Старопромысловски района колонна.** 9.00 сахьат доалаш Победа проспекта аьрда оагIора нийслийя дIаотт. Профтехобразоване управлене колонна чакхъяьнначул тIехьагIа колонна корта Орджоникидзе проспектага дIакхоач. Из йода Заводской района колоннана тIехьа.

Общественни порядок Iалашъелгеи колоннаш ахар нийсдеш вIаштIехьдоахилгеи тIадул Нохч - ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра министра заместителa — милице полковника пов. **Н. Я. Жуловна.**

Iуйрийна 8.00 сахьат даьлча денз демонстраци йистеяллалца чуерзаяьча зоне массе а тайпа транспорт ца лелийташ соцаю, шоаш къаьстта йола пропускаш йолча транспортагара дIаийккхача.

Чуерзаяьча зоне гIаш нах лелилга соцаду 8 сахьати 30 минути яьлча.

ЛаьрххIа йолча пропускаех, личноста тешал ду документ дIа а хьокхаш, трибуна тIа ухийт 9 сахьати 45 минути яллалца.

Городской юбилейни комисси.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи кхаьла хургья, цхьайолча хана делкъалехьа дарзагIа догIа делхаргда, дохк хургда. делкъел тIехьагIа йоачан а йоацаш, хувцалуш морхаш хургья. бийсанна лаьгIа, дийнахьа цкъаза гIаьххьа. тIаккха чIоагIа мух хьекхаргба. температура республике гIолла бийсанна 6—11 градуси дийнахьа 11—16 градуси. хIаьта Грозне бийсанна 9—11 градуси дийнахьа 13—15 градуси йIовхал а йолаш хургья.

Кхоана а цунах тарра ха латтаргья.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО

2 ноябрь. 1967 шу.

6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтталеладерхо (гIалгIай меттала). 6.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Хиннача походий иллеш. 8.45 — «Iоесса моттиг—планете Венера яха беседа (нохчий меттала). 16.05 — Къона тIехье (нохчий меттала). 16.30 — «Тирка талгIеш» яха литературни передача (нохчий меттала). 17.00 — Даьхенахи, Ленинахи, партехи дола гIалгIай иллеш. 17.20 — «Къовсама коталоний новкъа» яха передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

3 ноябрь, 1967 шу.

6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтталеладерхо (эрсий меттала). 6.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 8.25 — ДоттагIлеи ашараш. 8.45 — «ХIаране гIулакх да из» яха передача (гIалгIай меттала). 9.55 — Минута яьнна хана денз съездий Кремлевски дворецера КПСС Центральни Комитета а, РСФСР-а Лакхехьарча Советий а торжественни заседани (из я Советски Iаьдала 50 шу дизара хетаьь йола заседани).

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 ноябрь, 1967 шу.

17.30 — Бераштa дола фильм. 18.05 — Телевизионни кердадараш (гIалгIайн эрсийн меттала). 18.30 — Ах бIаь шера даьраш. 1928-гIа шу. 19.30 — Нохч-ГIалгIайчен седкъий. 20.10 — Шоана бераш. 20.25 — Киножурнал. 20.35 — Илли—поэкъост, бIухо. Музыкальни передача. 21.35 — Советски Iаьдала 50 шу дизарга «Разлом» яха художественни фильм.

3 ноябрь, 1967 шу.

9.50 — Советски Iаьдала 50 шу дизара хетаь Кремлевски дворецера КПСС Центральни Комитета а СССР-и РСФСР-и Лакхехьарча Советий а торжественни заседани. (Центральни телевидени). 14.00 — бераштa. Беза а беза, бовза а бовза хьай мохк. Вай мехка Советски Iаьдал котдалар. 14.25 — Ах бIаь шера даьраш. 1923-гIа шу. 15.15 — «Октябрь» поэма. Передача (гIалгIай меттала). 15.40 — Киножурнал. 15.50 — КПСС Центральни комитета а СССР-и РСФСР-и Лакхехьарча Советий а цхьана йола торжественни заседани. Съездий Кремлевски дворецера трансляци. (Центральни телевидени). 18.35 — КПСС Центральни Комитета Тезисаш ешаш. Телевизионни плакат. 19.00 — ЦIей концерт (Центральни телевидени). 22.00 — Кердадарий эстафета. ЦIей выпуск. (Центральни телевидени

«Сердало» газета редакце коллективо, чIоагIа хала а хеташ, дIахойт халача лазарах цамогаш хинна дукха ха а яьккха, редакце болхло

БОГАТЫРЕВА
Берса Лемка

кхалхар, хIаьта цун дезалга кодам а бу.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктохкама секретара—3-34-38; партийни вахареи, культураи промышленностеи отделий—3-42-30; юрта бовхамеи письмойи отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05362. Заказ № 5100.